

ประวัติศาสตร์และทัศนียภาพไม่นิยมความทันสมัยท้าทาย

1. เรื่องบรรยาย (Narrative) : ฟันคิ่นชีพ
2. ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน
3. หัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษา
4. จากมุมมองเบื้องลึกแห่งทศวรรษที่ 1990

เรื่องบรรยาย (Narrative) : พื้นถิ่นชีพ

ในทศวรรษที่ 1970 ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของยุโรปได้เผชิญปัญหาโต้แย้งกันมาก บรรดาวารสาร (Journals) ได้ระดมความคิดเห็นโต้ตอบกัน เสมือนหนึ่งวารสารจะเป็นฟอรัม วารสาร **Past and Present** ซึ่งเป็นวารสารเสมือนฟอรัมสำคัญที่สุดในแวดวงประวัติศาสตร์ของอังกฤษได้ตีพิมพ์บทความของลอเรนซ์ สโตน (Laurence Stone) เรื่อง “The Revival of Narrative : Reflections on a New Old History” ใน ค.ศ. 1979 บทความนั้นได้ถกเถียงเรื่องประวัติศาสตร์กับสังคมศาสตร์ (Social science) จุดประกายการโต้แย้งถกเถียงกันขึ้นระหว่างฝ่ายนิยมประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ กับฝ่ายนิยมประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ (New Cultural History)

ประวัติศาสตร์นิพนธ์ : แปรเปลี่ยนรูปแบบ ?

ลอเรนซ์ สโตน ได้แสดงความเห็นว่า ได้เกิดการแปรเปลี่ยนรูปแบบ (Transformation) ของวิธีการมองประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาค้นคว้าเพื่อแต่งประวัติศาสตร์แล้วในทศวรรษที่ 1970 มีกระแสปฏิเสธความเชื่อหลักของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ที่ว่าด้วยการอธิบายความเปลี่ยนแปลงในอดีตด้วยวิธีการของวิทยาศาสตร์อย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน (“a coherent scientific explanation of change in the past”) กระแสนิยมใหม่ที่มาแทนที่คือ กระแสความสนใจใหม่ในลักษณะอันหลากหลายที่สุดของการดำรงคงอยู่ของมนุษย์ (Human existence) และกระแสความเชื่ออย่างยิ่งว่า “วัฒนธรรมของกลุ่มและแม่แต่เจตนาธรรม (Will) ของบุคคลโดยเอกเทศ” อย่างน้อยที่สุด ก็มีศักยภาพความสำคัญในฐานะผู้ก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงทัดเทียมกับพลังความเจริญทางวัตถุและความเติบโตใหญ่ของประชากร การย้ำเน้นใหม่เรื่องประสบการณ์ของมนุษย์และการหวนกลับไปแต่งประวัติศาสตร์แบบบรรยายความ เป็นเรื่องบรรยาย (Narrative) ได้นำไปสู่ความยุ่งยาก

---

¹ Forum คือ จตุรัสสาธารณะที่ชาวโรมันในยุคโบราณแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชน

การหันไปสนใจประสบการณ์ของมนุษย์ย่อมเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบวิเคราะห์อีกครั้งว่า การใช้หลักเหตุผลตามวิธีการวิทยาศาสตร์ (Scientific rationality) เป็นวิธีการที่เหมาะสมหรือไม่เพียงใดในการศึกษาวิเคราะห์ประสบการณ์ของมนุษย์

ประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ได้ตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าว่า ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโลกอุตสาหกรรมทันสมัย ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้เกิดการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ระบบการผลิตสินค้าและบริการได้ใช้เครื่องจักร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาโลกและสังคมให้เจริญและทันสมัย ความเจริญ (Progress) ดำเนินไปเป็นกระบวนการที่มีความเติบโตใหญ่ (Growth) และพัฒนาการ (Development) โลกและสังคมเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเจริญและทันสมัย (Modernization) ย่อมมีอิทธิพลก่อเกิดประวัติศาสตร์นิพนธ์หลายแบบ มโนทัศน์แห่งประวัติศาสตร์ (ประวัติศาสตร์คืออะไร?) และการวิเคราะห์กระบวนการทางประวัติศาสตร์ (การอธิบายและการเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์) และระเบียบวิธีการ (วิธีวิทยา) ล้วนเปลี่ยนแปลง เกิดการถกเถียงโต้แย้งกันมากในแวดวงนักประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม ในระยะแรก มีความเชื่อกันมากกว่า เป็นไปได้แล้วที่จะใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เพื่ออธิบายกระบวนการแห่งประวัติศาสตร์ (Historical process, เหตุการณ์และการกระทำ) โดยสามารถอธิบายและเข้าใจเหตุการณ์และการกระทำได้ตามกฎเกณฑ์และข้อสรุปทั่วไป (Generalization) อีกทั้งยังสามารถทำนายล่วงหน้า (Predict) ว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตตามกฎเกณฑ์ การใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ในการแต่งประวัติศาสตร์ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ประวัติศาสตร์คือวิทยาศาสตร์ (Science) ความเชื่อดังกล่าวมาแล้วนั้นคือ ความเชื่อหลักของประวัติศาสตร์แบบใหม่แบบหนึ่งที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์

ในทศวรรษที่ 1960 ความศรัทธาในความเจริญก้าวหน้า (Progress) และอารยธรรม (Civilization) ของโลกทันสมัย ได้ประสบการทำทลายทดสอบ เพราะแม้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้แปรเปลี่ยนรูปแบบของประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา แต่ก็ได้สร้างภัยอันตรายใหญ่หลวงและความเหี้ยมโหดด้วย จริงอยู่ ในทศวรรษที่ 1950 นักประวัติศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ของสหรัฐอเมริกายังกล่าวขวัญชื่นชมระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่เคารพมติเสียงปวงชนของประเทศชาติ (A national "Consensus") ประชาชน

มีความคิดเห็นพ้องกันทุกเรื่องทุกประการ มีความสามัคคีทุกหมู่เหล่า สังคมอเมริกาเป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น ปราศจากความขัดแย้งในสังคม สังคมแบบนี้แยกอดีตและปัจจุบันของสหรัฐอเมริกาออกจากยุโรป

ผลงานทางวิชาการของทศวรรษที่ 1960 ได้สะท้อนภาพที่เป็นตรงกันข้าม อาทิ ผลงานของจอห์น เคนเนธ กัลเบรท (John Kenneth Galbraith, 1958) เดเนียล เบลล์ (Daniel Bell, 1960) และไมเคิล ฮาร์ริงตัน (Michael Harrington, 1962) ผลงานเหล่านั้นล้วนเป็นเรื่องคนยากไร้ทั้งผิวขาวและผิวดำ ผู้ถูกกีดกันออกจากความมั่งคั่งและมีได้มีสิทธิมีเสียงแสดงความคิดเห็นใดเลย มติเสียงปวงชนมิได้นับรวมผู้ยากไร้ผู้เป็นประชาชนส่วนใหญ่

ภาพลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าถูกบดบังด้วยภาพแท้จริงในสังคมอเมริกา ในทศวรรษที่ 1960 สหรัฐอเมริกาเผชิญความตึงเครียดรุนแรงที่เคยถูกซ่อนเร้นอำพรางไว้ ดังต่อไปนี้

1. การคือแพ่ง (Civil disobedience) เป็นความเคลื่อนไหวทั่วไป
2. การลุกฮือนองเลือดในเขตจำกัดของชาวยิว (Ghettos) ในระหว่าง ค.ศ. 1965-1970
3. สงครามเวียดนาม ประเด็นสงครามกลายเป็นจุดที่ทำให้ชาวสหรัฐอเมริกาแบ่งฝ่าย
4. ความขัดแย้งเรื่องสงครามและสันติภาพ เรื่องสิทธิพลเรือน (Civil rights) สภาพ

การเมืองและสังคม และคุณภาพชีวิตในสังคม

สังคมเริ่มมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์สภาพการณ์ของการเมืองและสังคม และคุณภาพของชีวิตในสังคมที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงมาก ความศรัทธาในความเจริญและวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพื้นฐาน หรือแรงผลักดันจิตใจ หรือเป็นหลักการของลัทธิมาร์กซ์และของการแต่งประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่ (New Economic history) นั้น ได้กลายเป็นความศรัทธาที่เป็นปัญหามากขึ้น เมื่อมีทฤษฎีที่ว่า แม้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีคุณอนันต์ แต่ก็มิโทษมหันต์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้แปรเปลี่ยนรูปแบบของประเทศอุตสาหกรรม ก่อเกิดผลกระทบกระเทือนบรรดาประเทศที่กำลังพัฒนา

ทั้งนี้ ยังมีข้อควรตระหนักอีกว่า ในปลายทศวรรษที่ 1960 ความเคลื่อนไหวของนักศึกษาส่วนใหญ่ล้วนต่อต้านลัทธิทุนนิยมในโลกตะวันตกและรูปแบบโซเวียต (Soviet form, สภการบริหารทุกระดับของอดีตโซเวียตรัสเซีย) ของลัทธิมาร์กซ์ ทั้งสองลัทธิไม่สามารถจูงใจ

นักศึกษาให้ศรัทธาได้อีกต่อไป นักศึกษาสิ้นศรัทธาทั้งแม่แบบสังคมศาสตร์และลัทธิวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ (Historical materialism)* ทั้งสองรูปแบบล้วนเริ่มต้นมีที่มาจากความคิดหลักของประวัติศาสตร์มหภาค (Macrohistorical conceptions) และความคิดหลักของสังคมมหภาค (Macrosocietal conception) ความคิดหลักทั้งสองมีความคิดที่สำคัญยิ่งคือ ประวัติศาสตร์มหภาคเน้นการตลาดและรัฐ สังคมมหภาคเน้นการมีชนชั้น

ทั้งแม่แบบสังคมศาสตร์และลัทธิวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์มีความเชื่อมั่นลงมากว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีย่อมทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ความเชื่อนี้เจือจางลงในทศวรรษที่ 1960 เพราะประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์และประวัติศาสตร์แนวทางลัทธิมาร์กซ์เห็นความสำคัญอยู่ที่การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structure) และกระบวนการ (Process) ละเลยทอดทิ้งและเพิกเฉยประชาชนทุกหมู่เหล่า ไม่สนใจหลากหลายแง่มุมของชีวิตประจำวัน (Everyday life) ที่ดำรงคงอยู่ ชีวิตประจำวันมีลักษณะหลากหลายแง่มุมทั้งทางวัตถุและทางด้านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความหวังและความหวาดกลัว ล้วนเป็นเรื่องที่ควรศึกษาถึงประชาชนทั่วไปเริ่มต้นตัว ร่ำร้องต้องการให้เห็นความสำคัญของตนและเริ่มเห็นความสำคัญของการมีประวัติศาสตร์เป็นของตนเองด้วย ประวัติศาสตร์แบบใหม่จะมีแต่เรื่องวัฒนธรรมเจตนารมณ์ส่วนบุคคลและประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ประวัติศาสตร์แบบใหม่นี้เรียกกันว่าประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ (New cultural history)

ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ให้ความสำคัญแก่วิถีทางพัฒนาและทิศทางของอารยธรรมตะวันตกทันสมัย และสนใจคุณภาพของอารยธรรมนั้น ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวใหม่ถ้าดูผิวเผิน จะเห็นว่า ขัดแย้งกับลัทธิมาร์กซ์ แต่โดยเนื้อแท้แล้ว ไม่ขัดแย้ง แม้ประวัติศาสตร์แนวใหม่จะมีความคิดบางประการเหมือนลัทธิมาร์กซ์ ในด้านความคิมนุ่มนึ่งที่จะปลดแอกความอยุติธรรมออกจากป่าประชาชนผู้ยากไร้ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่เข้าใจถึงข้อจำกัดในการปลดแอกหญิงชาย ผิดจากลัทธิมาร์กซ์ที่มุ่งปลดแอกโดยมิได้เห็นปัญหาอุปสรรค ลัทธิมาร์กซ์ถือว่า โครงสร้างส่วนยอดอันได้แก่ โครงสร้างการเมืองและเศรษฐกิจคือบ่อเกิดแห่ง

---

* historical materialism ลัทธินิยมที่ถือว่า “พลังการผลิตอันเป็นพลังทางวัตถุเป็นตัวผลักดันพัฒนาการทางประวัติศาสตร์” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “marxism.”

การเอาประโยชน์และการครอบงำ ส่วนประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่เห็นว่า เพศหรือความเป็นหญิงความเป็นชาย (Gender) คือบ่อเกิดแห่งการเอาประโยชน์และครอบงำ มนุษย์โดยธรรมชาติแล้ว ย่อมพยายามที่จะช่วงชิงสิทธิและอำนาจกัน การศึกษาความเป็นหญิงและชายของประชาชน เป็นการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างส่วนล่างของสังคม ผู้ชำนาญในการวิเคราะห์อำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้คือ ฟูโกต์ (Foucault)

มโนทัศน์แห่งประวัติศาสตร์

ลอเรนซ์ สโตน ได้ตั้งคำถามว่า ประวัติศาสตร์สามารถ หรือควรจะเข้าใจตัวมันเองว่าเป็นวิทยาศาสตร์หรือไม่ แล้วจะเข้าใจโดยวิธีใด ?

ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวสังคมศาสตร์และประเพณีเก่ากว่านั้นของการวิจัยแบบวิพากษ์วิจารณ์ของประวัติศาสตร์ (Tradition of critical historical research) ที่เคยพัฒนามากับ รันเคอ (Ranke) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ล้วนมองว่า ประวัติศาสตร์คือวิทยาศาสตร์ สำหรับรันเคอแล้ว ประวัติศาสตร์คือวิทยาศาสตร์แบบหนึ่ง แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ในความหมายทั่วไป วิธีการวิพากษ์วิจารณ์แบบนั้นข้องเกี่ยวกับการปฏิเสธที่จะยอมรับลัทธิปฏิฐานนิยม (Positivism, ความรู้สูงสุดที่ได้มาจากประสาทสัมผัส) ซึ่งเป็นลัทธินิยมของสังคมศาสตร์ที่เน้นการวิเคราะห์ เพราะวิธีการวิพากษ์วิจารณ์แบบนั้นและรันเคอเองได้แยกแยะให้เห็น โดยแยกมนุษยวิทยาศาสตร์ (Human science) หรือวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์ (Cultural science) ออกจากธรรมชาติวิทยา (Natural science) ประวัติศาสตร์คือวิทยาศาสตร์ที่ศึกษามนุษย์และวัฒนธรรม โดยใช้หลักการและวิธีการวิทยาศาสตร์ วิธีการวิจัยมีระเบียบการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและปราศจากความเอนเอียงอคติ มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงตั้งข้อสมมุติฐาน (Hypothesis) เป็นข้อสมมุติฐานที่พร้อมให้ทดลองพิสูจน์ วิธีวิจัยเช่นนี้ยอมทำให้ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์หรือวิชาการที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ (A scientific discipline)

เมื่อเห็นประวัติศาสตร์คือวิทยาศาสตร์แบบหนึ่ง จึงไม่เป็นการประหลาดแต่อย่างใดที่ในเยอรมนีมีการใช้คำ Geschichtswissenschaft (หรือคำอังกฤษว่า historical science, วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์) แทนคำ Geschichtsschreibung (หรือคำอังกฤษว่า the writing of history, การแต่งประวัติศาสตร์) เพื่ออธิบายสิ่งที่นักประวัติศาสตร์อาชีพกำลังกระทำ วิทยา

ศาสตร์แบบประวัติศาสตร์มีความคิดหลักว่าเป็นวิทยาศาสตร์ที่ใช้วิธีการสืบถามตามหลักของตรรกศาสตร์ (A logic of inquiry) วิธีการสืบถามแบบนี้กำหนดแนวทางของวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้อย่างปราศจากความเอนเอียงอคติ (Objective knowledge) แต่วิธีการนี้ยากที่จะปฏิบัติ เพราะสำนักศึกษาแนวทางนี้ยับยั้งทาบของการอุปโลกน์ตนเอง (Empathy) เพื่อจะได้เข้าใจเหตุการณ์และการกระทำในประวัติศาสตร์ การอุปโลกน์ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับ การที่นักประวัติศาสตร์ผู้อุปโลกน์เองอคติได้ที่จะต้องมีการมีอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดร่วม (Subjectivity) ไปในเหตุการณ์และการกระทำที่ศึกษาวิเคราะห์

สำนักศึกษาแนวทางดังกล่าวได้ชื่อว่า สำนักวิชาการประวัติศาสตร์ (School of historical scholarship) ได้กำหนดข้อเท็จจริงชัดเจน เป็นเส้นแบ่งแยกระหว่างวิชาการประวัติศาสตร์ (Historical scholarship) ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ กับจินตวรรณกรรม (Imaginative literature) ที่ใช้จินตนาการบรรยายเป็นเรื่องบรรยาย (Narrations) แต่ในทางปฏิบัติ เส้นแบ่งนี้ไม่ปรากฏชัดเจน นักประวัติศาสตร์เองก็ได้ยึดถือการแบ่งอย่างเคร่งครัดเท่าใดนัก

ลอเรนซ์ สโตน ไม่เห็นด้วยกับการอธิบายเหตุการณ์และการกระทำตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยเห็นว่าเป็นภาพมายา (Illusion) ในประวัติศาสตร์ สโตนมิได้ชี้แนะว่า แม้เรื่องบรรยาย (Narrative) ของประวัติศาสตร์จะมีรูปแบบเรื่องบรรยาย (Narrative form) แต่เรื่องบรรยายก็อ้างได้ว่าใช้วิธีการสืบถามสมเหตุสมผล (Rational inquiry) และสร้างเหตุการณ์หรืออดีตตามความเป็นจริงขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

บรรดานักทฤษฎีในฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา อาทิ โรลองด์ บาร์ทส์ (Roland Barthes) พอล เดอ มง (Paul De Man) เฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) และฌอง ฟรองซัวส์ ลีโธทาร์ด (Jean-François Lyotard) เป็นกลุ่มที่เข้าใจกันว่าเป็นผู้ไม่นิยมลัทธินิยมความทันสมัย (Postmodernists) แต่หลายคนไม่ยอมรับ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาจากลัทธินิยมวรรณกรรมวิจารณ์ (Literary Criticism) ได้เรียกร้องให้เรื่องบรรยายของประวัติศาสตร์ (Historical narrative) เลิกอ้างว่ามีวิธีการสืบถามอย่างสมเหตุสมผลและอ้างว่ามีการสร้างอดีตใหม่อีกครั้งตามความเป็นจริง กลุ่มนั้นได้ตั้งคำถามเรื่องลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันระหว่างข้อเท็จจริงกับบันเทิงคดี (Fiction) และระหว่างประวัติศาสตร์กับกวีนิพนธ์ (Poetry) บรรดา

นักทฤษฎีเหล่านั้นเห็นประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ไม่มีการอ้างอิงถึงความเป็นจริงนอกตัวบทประวัติศาสตร์ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว น้อยครั้งมากที่นักประวัติศาสตร์จะไปไกลถึงขนาดนั้น

อันที่จริง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่มิได้แยกออกจากประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์อย่างแท้จริง เพียงแต่มีแก่นเรื่อง (Theme) และวิธีการนิพนธ์ใหม่เท่านั้น ประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์มีแก่นเรื่องคือ สังคม เน้นโครงสร้างและกระบวนการทางสังคม ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่มีแก่นเรื่องคือ วัฒนธรรม และหลากหลายแง่มุมของประสบการณ์ชีวิตของสามัญชน วิธีการศึกษายังคงใช้วิธีการวิพากษ์วิจารณ์แหล่งข้อมูล และยังคงใช้วิธีการและข้อมูลที่ค้นพบของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่มิได้เลิกละความเชื่อมั่นว่า นักประวัติศาสตร์ต้องยึดถือวิธีการอันสมเหตุสมผล (Rational Methods) เพื่อหยั่งรู้เข้าไปในอดีตได้อย่างลึกซึ้งแท้จริง

ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน

ในระหว่างทศวรรษที่ 1970 ถึง 1980 บรรดานักประวัติศาสตร์ในยุโรปแสดงความสงสัยในข้อสมมุติพื้นฐานของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์คือ ความเชื่อในกระบวนการเจริญ และทันสมัย มีเสียงวิจารณ์ว่า ความเชื่อเช่นนั้น คือพลังแน่แท้ของโลกทัศน์ (World view) ของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ ความเชื่อนี้มีปรากฏเป็นตัวอย่างในรูปแบบรุนแรง (Radical form) ในความเรียงของฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis Fukuyama) เรื่อง “The End of History” (ค.ศ. 1989) ความเรียงนั้นได้ประกาศว่า สังคมที่มีเทคโนโลยีทันสมัยมีหลักการว่าด้วยการตลาดเสรีแบบทุนนิยม (Capitalist free market principles) และสถาบันรัฐสภาเป็นพื้นฐาน สังคมที่มีเทคโนโลยีทันสมัยได้แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ถึงการบรรลุผลเป็นระเบียบแบบแผนสมเหตุสมผล (A rational order) ของสรรพสิ่ง อันเป็นผลสำเร็จสืบเนื่องมาจากการพัฒนามาช้านานในอดีตหรือในประวัติศาสตร์ (Historical development) แม้แต่นักประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์เอง อาทิ เยอร์เก็น คอร์ก้า (Jürgen Korka) ก็ทราบดีว่า สังคมทันสมัยมีลักษณะทำลาย แต่ก็ยังมั่นใจ ลักษณะแท้จริงแน่นอนของกระบวนการเจริญและทันสมัยคือ เศรษฐกิจการตลาด (Market economy) และเทคโนโลยีที่พัฒนาในระดับสูง ลักษณะแท้จริงเช่นนั้นย่อมมีสถาบันการเมืองติดตามมาด้วย เพื่อค้ำประกันเสรีภาพของพลเมือง ให้มีวัฒนธรรมมากมาย (Cultural pluralism) และมีความยุติธรรมในสังคม สำหรับคอร์ก้าแล้ว ความล้มจมของลัทธินาซี (Nazism) และระบบมาร์กซิสต์-เลนินในรัสเซียและยุโรปตะวันออกในปลายทศวรรษที่ 1980 ล้วนดูเหมือนเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า กระบวนการเจริญและทันสมัยที่มี เศรษฐกิจการตลาดและระบอบประชาธิปไตยนั้นดีกว่าระบอบเศรษฐกิจและการเมืองของลัทธินาซีและลัทธิมาร์กซ์

ถึงกระนั้น นักประวัติศาสตร์จุลภาค (Microhistorian) เช่น คาร์โล กินซ์บวก (Carlo Ginzburg) และคาร์โล โปนี (Carlo Poni) ผู้แทนของประวัติศาสตร์จุลภาคในอิตาลี ก็ได้ชี้ประเด็นไว้ว่า ความคิดของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ที่เป็นประวัติศาสตร์มหภาค (Macrohistory) และแนวทางการศึกษาของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์รวมทั้งแนวทางการศึกษาของลัทธิมาร์กซ์

ล้วนไม่เป็นที่นิยมมากเหมือนเดิม เพราะผู้คนมีความศรัทธาน้อยลงว่า กระบวนการเจริญและทันสมัยจะมีคุณอนันต์ต่อสังคมและการเมือง

บรรดานักประวัติศาสตร์จุลภาคมีความคิดหลักที่คัดค้านความคิดหลักของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ที่เป็นประวัติศาสตร์มหภาคที่ว่า กระบวนการประวัติศาสตร์ (Historical process) ของโลก ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการเจริญทันสมัย ย่อมมีแต่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ก่อเกิดความเจริญก้าวหน้า (Progress) นักประวัติศาสตร์จุลภาคได้ตั้งคำถามว่า กระบวนการเจริญทันสมัยให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ (Human cost)? นักประวัติศาสตร์จุลภาคเห็นว่า กระบวนการเจริญและทันสมัยมีพลังทำลายล้างผลาญ (Devastating destructive force) ทัดเทียมกับการมีพลังสร้างสรรค์มหาศาล กระบวนการเจริญและทันสมัยได้เกิดขึ้นลับหลังประชาชนผู้ต่ำต้อยด้อยค่า (“little people”) บรรดาประวัติศาสตร์การเมืองแบบดั้งเดิมและแม้แต่ประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ (ประวัติศาสตร์มหภาค) เองก็ล้วนเพิกเฉยประชาชนต่ำต้อยด้อยค่า ประวัติศาสตร์จุลภาคได้เสนอให้มีการศึกษาสภาพการณ์ของชีวิตประจำวัน (Everyday life) ของประชาชนผู้ต่ำต้อย

แฟร์นองด์ โบรเดล (Fernand Braudel) ได้เสนอบทความเรื่อง “The Structures of Everyday Life” ในระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึง 1970 บทความนี้เสนอประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน (History of everyday life) เป็นประวัติศาสตร์แบบใหม่แบบหนึ่ง แบบใหม่ของโบรเดลก็ยังคงสนใจแต่สภาพทางวัตถุ (Material conditions) คือ สภาพของชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ แต่มิได้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนผู้ต่ำต้อยมีประสบการณ์อย่างไรจากความเจริญก้าวหน้า

ความเชื่อทางการเมืองที่เคยมีบทบาทมากในประวัติศาสตร์นิพนธ์การเมืองแบบเก่า ในรูปแบบของประวัติศาสตร์สังคม (Social history) และในลัทธิมาร์กซ์ ก็ยังคงมีบทบาทเหมือนเดิมในการศึกษาของประวัติศาสตร์จุลภาค ดังจะเห็นเป็นตัวอย่างได้ดีว่า มันมิใช่เหตุบังเอิญประจวบเหมาะเลยที่นักประวัติศาสตร์มากมายในอิตาลีและอังกฤษ ล้วนเริ่มต้นด้วยการเป็นผู้ศรัทธาลัทธิมาร์กซ์ แล้วต่อมา กลับกลายเป็นผู้ทำลายความคิดพื้นฐานของลัทธิมาร์กซ์

เนื้อเรื่อง (Subject matter) ของประวัติศาสตร์มหภาคคือ “ศูนย์กลาง” (“Center”) แห่งอำนาจ เป็นอำนาจในมือของคนกลุ่มเล็ก เอาประโยชน์และครอบงำประชาชนหมู่มาก

(the many) ประวัติศาสตร์จุลภาคมีเนื้อเรื่องย้ายจาก “ศูนย์กลาง” ไปสู่ “ริมขอบ” (Margins) ของศูนย์กลางและไปสู่ประชาชนหมู่มากที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เอาประโยชน์และครอบงำ ประวัติศาสตร์จุลภาคเน้นการเอาประโยชน์และการครอบงำ จึงมีประวัติศาสตร์นิพนธ์โดดเด่นแตกต่างจากประเพณีลัทธิโรแมนติกแบบเดิมของประวัติศาสตร์ที่โหยหาชีวิตประชาชนชาวบ้าน (Popular life) และชีวิตชนบท ประวัติศาสตร์จุลภาคเน้นความหลากหลาย ไม่เห็นความสำคัญของการมีความประสานกลมกลืนไปกันได้ (Harmony) ในสังคม

ประวัติศาสตร์จุลภาคมีทรรศนะที่จะมองประชาชนหมู่มาก (the many) เป็นตัวบุคคล (Individuals) มิได้มองประชาชนหมู่มากว่าเป็นกลุ่ม หรือเป็นส่วนหนึ่งของฝูงชน ประวัติศาสตร์จะไม่ถูกมองอีกต่อไปว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่มีแต่กระบวนการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unified process, เหตุการณ์เกิดขึ้นและดำเนินไปต่อเนื่องเป็นกระบวนการ) โดยประชาชนหมู่มากถูกบังคับกลืนหายไปในการบวนการ ประวัติศาสตร์จะไม่เป็นเรื่องบรรยายขนาดใหญ่ (A grand narrative) เหมือนเดิม ประวัติศาสตร์จุลภาคมีศูนย์กลางของชุมชนขนาดต่าง ๆ มากมายหลายศูนย์กลาง ประวัติศาสตร์จุลภาคมิใช่ประวัติศาสตร์แบบธรรมดา (History) แต่เป็นประวัติศาสตร์หลายประวัติศาสตร์ (Histories) หรือหลายเรื่อง (Stories) การศึกษาเรื่องราวของชุมชนและของบุคคล ย่อมต้องศึกษากำเนิด ความเป็นมา ลักษณะหน้าที่และบทบาทของชุมชนและบุคคล โดยมีระเบียบวิธีการศึกษาอย่างสมเหตุสมผล การศึกษาความรู้ตามวิธีการนี้เป็นศาสตร์โดยเฉพาะ เรียกว่า ญาณวิทยา (Epistemology) หรือวิชาที่ว่าด้วยทฤษฎีความรู้

ตัวอย่างผลงานของประวัติศาสตร์จุลภาคในทศวรรษที่ 1970 คือ ผลงานประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (History of localities) ของจอร์จ ดูบี (George Duby) และฌาคส์ เลอ กอฟฟ์ (Jacques Le Goff) ผลงานของดูบีเป็นเรื่องต่าง ๆ หลายเรื่อง เช่น เรื่องการแต่งงาน เรื่องการอนุรักษ์เรื่องปรัมปราไว้มิให้ลืมนั่น เรื่องโครงสร้างของลัทธิศักดิ์นาสวามิภักดิ์ เป็นต้น ผลงานของเลอ กอฟฟ์เรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องปัญญาชนคณะนักบวช ความคิดแบบอย่างของงาน ผลงานของทั้งสองคนได้จัดวางวัฒนธรรมอิงแอบแนบไว้ในบริบททางสังคมและการเมือง เป็นประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมโดยเรื่องบรรยาย (Narrative) และตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญเป็นแกนกลาง

ในทศวรรษที่ 1970 ในบรรดาประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาอิตาลี มีการศึกษาวัฒนธรรมประชาชนชาวบ้าน (Popular cultures) กันมาก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวัฒนธรรมที่ศาสนาไม่มีบทบาทสำคัญ อันที่จริงแล้ว น่าจะพิจารณาได้ว่า ไม่มีเหตุผลอันใดเลยที่ประวัติศาสตร์มหภาค (เกี่ยวกับการแปรเปลี่ยนรูปแบบสังคม) จะไม่สามารถดำรงคงอยู่ร่วมกับประวัติศาสตร์จุลภาค (ที่เกี่ยวกับการดำรงคงอยู่ของบุคคลในสังคม) ประวัติศาสตร์ทั้งสองแบบนี้จะมีคุณสมบัติที่เกี่ยวเนื่องและเสริมส่งกันเองได้ เป็นแต่เพียงว่า นักประวัติศาสตร์ต้องสืบค้นหาความเกี่ยวข้อง (Connections) ของประวัติศาสตร์ทั้งสองแบบให้พบ ดังเช่น ประวัติศาสตร์จุลภาคศึกษาสังคมสมัยก่อนมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ย่อมเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ประวัติศาสตร์มหภาคที่วิเคราะห์กระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้างทั่วไป เนื้อเรื่องของประวัติศาสตร์มหภาคก็เป็นประโยชน์แก่ประวัติศาสตร์จุลภาคในการศึกษาสังคมก่อนสมัยอุตสาหกรรม

ในทศวรรษที่ 1980 มีการถกเถียงโต้แย้งกันมากในเยอรมนี ระหว่างฝ่ายประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ที่เรียกร้องให้มีแนวทางการ (Guidelines) ทางด้านความคิดหลักและการวิเคราะห์ กับฝ่ายประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันที่เน้นประสบการณ์เป็นเนื้อเรื่องของประวัติศาสตร์ ระหว่างทศวรรษที่ 1970 ถึง 1980 ความคิดของแกร์ตซ์ (Geertz) ที่ว่าด้วย “การพรรณนาอย่างหนา” (“Thick description”) โดยใช้มานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural anthropology) เป็นแบบของการวิจัยประวัติศาสตร์ เกอร์ค เก. อิกเกอร์ส (Georg G. Iggers) ได้วิจารณ์ว่า เรื่องการพรรณนาอย่างหนาไม่ได้เปิดช่องทางเข้าสู่ตัวบุคคล หากแต่เปิดช่องทางเข้าสู่วัฒนธรรมมากกว่า เป็นวัฒนธรรมที่เขาหรือเธอถูกผูกมัดไว้ ตัวบุคคลถูกบังคับกั้นหายไปในท่ามกลางวัฒนธรรม ขาดความเป็นตัวบุคคลไปโดยสิ้นเชิง เพราะการที่จะหยั่งรู้เข้าไปให้ถึงตัวบุคคลได้นั้นต้องใช้วิธีการหยั่งรู้ผ่านวัฒนธรรมของตัวบุคคลเขาหรือเธอเท่านั้น

แกร์ตซ์และฮันส์ เมดิก (Hans Medick) ได้ยืนยันไว้ว่า นักศึกษาชาติพันธุ์ (Ethnologists) และนักประวัติศาสตร์ไม่มีช่องทางลับลั่นทันทีทันใดที่จะเข้าถึงประสบการณ์ของผู้อื่น ต้องถอดรหัสตีความหรือแปลความหมายประสบการณ์โดยทางอ้อมผ่านสัญลักษณ์ของภาษาและพิธีกรรมของพิธีทั้งหลาย สัญลักษณ์และพิธีกรรมย่อมดำเนินไปภายใต้เจตนาและการกระทำทันทีทันใดของตัวบุคคล สัญลักษณ์และพิธีกรรมได้สร้างรูปแบบตัวบทขึ้น เปิดช่องทางเข้าสู่

วัฒนธรรมอื่นได้ กล่าวคือ ศึกษาประสบการณ์ของผู้อื่นโดยใช้ภาษาและพิธีกรรมของผู้นั้น เป็นสื่อ เพราะภาษาและพิธีกรรมสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ของตัวบุคคลในวัฒนธรรม นั้น ๆ ได้

คอร์ก้า (Korka) วิจารณ์วิชาการแบบเมดิกที่ปฏิเสธทฤษฎีและย้ำประสบการณ์ทันที ทันใด (Immediate experience) ว่า ทำให้เกิดลัทธินิยมวิธีวิทยาที่ไม่คำนึงถึงความสมเหตุสมผล (Methodological irrationalism) คอร์ก้ายืนยันว่า ถ้าไม่ดำเนินการเข้าสู่ความเป็นจริง โดยแสดงคำถามชัดเจนแน่นอนเพื่อช่วยนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการค้นหา ก็จะไม่สามารถหยั่งรู้เข้าไปในความเป็นจริงได้อย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้ง (Coherent insight) เพราะประสบการณ์มีมากมายมหาศาล ยากที่จะค้นพบความเป็นจริงเฉพาะเรื่องได้โดยง่ายและเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้องค์ความรู้มีความหมาย แต่เมดิกเห็นว่า การตั้งคำถามเป็นประเด็นนำจะทำให้ผู้สืบค้นเองอดมิได้ที่จะมีความรู้สึกนึกคิดเอนเอียงอคติในการสืบค้นหาความเป็นจริง คอร์ก้าวิจารณ์ว่า ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันมีแต่เรื่องเล็กเรื่องน้อยเป็นแง่มุมของประวัติศาสตร์ (“small aspects”) เป็นประวัติศาสตร์ที่แยกออกจากเนื้อเรื่องทั้งหมดที่ใหญ่กว่านั้น (Broader context) ทำให้เป็นการยากที่จะค้นพบความรู้ทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันจึงแสดงกระบวนการทำเรื่องเล็กเรื่องน้อย (Trivialization) หลุดลอยไปจากเรื่องใหญ่เรื่องหลักของประวัติศาสตร์

นอกจากความเห็นโต้แย้งกันระหว่างคอร์ก้ากับเมดิกแล้ว ยังมีผู้อื่นแสดงความคิดเห็นวิจารณ์ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถยืนยันหยักอยู่ได้โดยปราศจากเนื้อเรื่องทั้งหมดของประวัติศาสตร์มหภาค เพราะการเขียนเรื่องเล็กเรื่องน้อย อย่างน้อยที่สุดก็ต้องอาศัยเรื่องใหญ่ของประวัติศาสตร์มหภาคเป็นหลัก เช่น การศึกษาประวัติเครื่องถ้วยเปลือกไข่สมัยราชวงศ์หมิง ก็ต้องมีความรู้ประวัติศาสตร์จีนทั่วไป ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิงไปจนถึงประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยหมิง เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเรื่องใหญ่ของประวัติศาสตร์มหภาค การที่จะเข้าใจสิ่งเล็กสิ่งน้อย เรื่องเล็กเรื่องน้อยและเรื่องตัวบุคคล จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องใหญ่ก่อนเป็นเบื้องต้น สิ่งนั้น เรื่องนั้น บุคคลนั้น ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่านั้นของทั้งหมด (A larger cultural whole) ดังนั้น ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน กลายเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดสิ่งละอันพันละน้อยและกลายเป็นเรื่องนิยมศึกษาโบราณวัตถุโบราณสถาน (Antiquarianism) ตัดขาดหลุดลอยไปจากเรื่องใหญ่ ดังเช่น ศึกษาใบหูช้างขวานไม่ได้

สนใจศึกษาโครงสร้างของร่างกาย ศึกษาชุมชนหนึ่ง โดยไม่สนใจศึกษาทั้งรัฐทั้งประเทศ เป็นต้น

ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันแบบเมดิกและประวัติศาสตร์จุลภาคที่ชาวอิตาลีนิยมนั้น ล้วนตั้งข้อสมมุติพื้นฐานว่า วัฒนธรรมของประชาชนทุกหนแห่งย่อมดำรงคงอยู่ทั่วไป มิได้มีแต่วัฒนธรรมของรัฐของประเทศโดยรวมเท่านั้น นับแต่นั้นมา จึงมีการหันไปสู่มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ (Historical Anthropology) โดยใช้วิธีการของวิชานั้น กล่าวคือ วิธีการศึกษา ลักษณะเนื้อแท้และความสัมพันธ์ของสัญญาณ (Signs) ในภาษา (Semiotic approach, แนวทางสู่การศึกษาโดยใช้สัญลักษณ์) ที่ใช้แสดงออกวัฒนธรรม สำหรับชาวอิตาลีแล้ว นี่คือวัฒนธรรมชาวไร่ชาวนา บ้านนอกคอกนา (Peasant culture) ซึ่งมีมาตั้งแต่เริ่มต้นแล้วในบุรพกาล (Primordial times)

ในทศวรรษที่ 1970 มีตัวอย่างให้พิจารณากรณีแฟรงคลิน แมนเดลส์ (Franklin Mandels) ชาวอเมริกันเชื้อสายเบลเยียม เขาได้เล่นคำว่า “protoindustrialism” โดยหมายมุ่งไปที่ปัจจัยเศรษฐกิจและการเจริญพันธุ์ (Regenerative practices) ในกรอบคร่าวๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นเหตุเป็นผลกัน ความนิยมศึกษาแนวนี้ปรากฏในต้นทศวรรษที่ 1970 ในอังกฤษ และประเทศอื่นในสมัยที่สิ่งทอเป็นที่ต้องการมากจนอุตสาหกรรมในครัวเรือน (Cottage industry) ไม่สามารถผลิตได้ตามความต้องการ ต้องเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตด้วยการใช้เครื่องจักร การค้าเจริญ ผู้คนกินคืออยู่ดี แต่งานมีครอบครัวเร็วและมีบุตรเร็วกว่าเดิมเพื่อใช้เป็นแรงงาน แนวทางสู่การศึกษานี้ต้องอาศัยสังคมศาสตร์ที่ตายตัวเปลี่ยนแปลงยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐศาสตร์และประวัติประชากรศาสตร์เป็นเบื้องต้น การศึกษาก็ต้องมีความคิดหลักว่าด้วยความแตกต่างแยกออกจากกันของสังคม (Social differentiation) และความคิดหลักว่าด้วยเศรษฐกิจ การตลาด ความคิดหลักทั้งสองมีกำเนิดมาจากเศรษฐกิจการเมืองคลาสสิก (Classical political economy, ชื่อดั้งเดิมของคำว่า เศรษฐศาสตร์) การศึกษาแนวทางนี้จึงเป็นการศึกษาพร้อมกันไปกับโครงสร้างที่มีความคิดหลัก (Conceptual structure) ด้วย ดังเช่น การศึกษาชุมชนชนบท ในต้นสมัยอุตสาหกรรมต้องวิเคราะห์วัฒนธรรม มิใช่วิเคราะห์แต่เศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาชุมชนชนบทในต้นสมัยอุตสาหกรรมได้นำไปสู่การตรวจสอบกระบวนการในห้องเรียนเฉพาะแห่ง เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากรูปแบบเดิมของการวิจัยของสังคมศาสตร์ ผล

ก็คือ ข้อมูลจากการวิจัยหลังไหลออกมามากมายสารพัด อาทิ ข้อมูลสถิติ ข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ วิกิพีเดีย แดทบันทึกลงเสียงและวรรณกรรม เป็นต้น อาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษาท้องถิ่นเฉพาะแห่งล้วนแสวงหาความแตกต่างแบ่งแยกจากกันของสังคมและความขัดแย้งในสังคม

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (History of localities) ได้กลายเป็นที่นิยมเขียนกันมาก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นล้วนแต่งกันภายในกรอบเนื้อเรื่องทั้งหมดของความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ยุคก่อนสมัยใหม่จนถึงยุคสมัยใหม่ แม้ผู้แต่งไม่นิยมชมชื่นกระบวนการเจริญและทันสมัย แต่ก็ต้องเขียนและศึกษาท้องถิ่นโดยต้องศึกษาและแต่งอ้างถึงกระบวนการนั้นด้วย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ถูกขจัดออกไปมากยิ่งขึ้นจากมานุษยวิทยาประวัติศาสตร์

บรรดานักฝึกปฏิบัติประวัติศาสตร์จุลภาคที่เป็นชาวอิตาลี อาทิ คาร์โล กินซ์บวค คาร์โล โปนี โจวันนี เลวี (Giovanni Levi) และเอ็ดวาร์โด เกรนดี (Edoardo Grendi) ล้วนเดิมทีเคยนิยมลัทธิมาร์กซ์ แต่ต่อมาก็ปฏิเสธลัทธิมาร์กซ์ เพราะบรรดาพรรคคอมมิวนิสต์ใช้อำนาจมากเกินไป และไม่ศรัทธาที่ประวัติศาสตร์มหภาคแบบลัทธิมาร์กซ์และลัทธิอื่นมีความเห็นพ้องกันเรื่องความเติบโตใหญ่ (Growth) ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเจริญและทันสมัย บรรดานักฝึกปฏิบัติต่อต้านประวัติศาสตร์ประเภทบันทึกเหตุการณ์ประจำปี (Annals) และสังคมศาสตร์ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์เป็นแนวทางการศึกษา

บรรดานักฝึกปฏิบัติทั้งชาวอิตาลีและชาวสหรัฐอเมริกาแต่งประวัติศาสตร์จุลภาคด้วยความต้องการหวนกลับไปสู่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริงชัดเจน และยังคงรักษาองค์ประกอบ 3 ประการของประวัติศาสตร์แบบคาร์ล มาร์กซ์ ที่ได้รับเริ่มไว้แล้ว ได้แก่

1. ความเชื่อที่ว่า บรรดาสังคมในอดีตล้วนมีความไม่เสมอภาคกัน
2. ระบบการผลิตมีบทบาทก่อร่างวัฒนธรรมขึ้น จริงอยู่ พลังเศรษฐกิจไม่สามารถอธิบายชีวิตมนุษย์ในด้านสังคมและวัฒนธรรม แต่ได้ก้าวเข้าไปในหลายแง่มุมสังคมและวัฒนธรรมของชีวิต กล่าวคือ ระบบการผลิตได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ชีวิตมนุษย์ได้รับความกระทบกระเทือนมาก พลังเศรษฐกิจเป็นต้นเหตุสำคัญของการที่สังคมมีความไม่เสมอภาค เช่น ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมก่อเกิดการแบ่งชนชั้น อย่างน้อยที่สุด ก็มีชนชั้นนายทุน

และชนชั้นผู้ใช้แรงงาน นายทุนเอาประโยชน์และครอบงำผู้ใช้แรงงาน วัฒนธรรมเป็นแบบ วัฒนธรรมเอารัดเอาเปรียบ เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอุตสาหกรรม จะต้องมีความเข้าใจใน ข้อเท็จจริงนี้ก่อน

3. ความเชื่อที่ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องแน่แท้ เพียงตรง แม่นยำ และวิเคราะห์โดยยึดถือประสบการณ์เป็นหลัก (Empirical analysis)

บรรดานักฝึกปฏิบัติชาวอิตาลีและเยอรมันล้วนหลักเลียงความเชื่อที่แกร์ตซ์เห็นว่า สำคัญและเมคิกเชื่อมั่นมาก ที่ว่า วิธีการใช้ปรัชญาอันยังรู้มากมายหลายวิธีของประวัติศาสตร์ มาจากกวีนิพนธ์ สำหรับเฮย์เดน ไวต์และนาตาตี เดวิส (Natalie Davis) เส้นแบ่งเขตระหว่าง ข้อเท็จจริงกับบันเทิงคดี (Fiction) กลับกลายเป็นยึดหยุ่น แต่สำหรับนักประวัติศาสตร์จุลภาค แล้ว เส้นแบ่งระหว่างข้อเท็จจริงกับบันเทิงคดียึดหยุ่นน้อยมาก ประวัติศาสตร์จุลภาคยืนยันว่า นักประวัติศาสตร์ศึกษาเนื้อเรื่องที่แท้จริงและต่อต้านการตั้งข้อสรุปทั่วไป เพราะทดลองข้อ สรุปเช่นนั้นมิได้กับชีวิตที่มีแง่มุมเล็กน้อยมาก

นักประวัติศาสตร์จุลภาคชาวอิตาลียังคงไม่ค่อยเชื่อถือวิธีวิทยาของแกร์ตซ์ที่ใช้วิธีการ ที่ไม่คำนึงถึงความสมเหตุสมผล (Methodological irrationalism) แต่ก็มีการแต่งประเภทเรื่อง บรรยายใกล้เคียงกับแบบของแกร์ตซ์ที่เรียกว่า “การพรรณนาอย่างหนา” (Thick Description) ส่วนชาวเยอรมันเริ่มงานแต่งประวัติศาสตร์ใกล้ชิดกับวิธีวิทยาของสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์เป็นชุด ๆ ยาวเหยียด

วารสารทั้งหลายได้ทำหน้าที่เสมือนเป็นฟอรัม เป็นสถานที่ระดมความคิดเห็นอัน หลากหลาย วารสารที่ขึ้นชื่อได้แก่ *Quaderni Storici* ของอิตาลี, *Annales* ของฝรั่งเศส, *Past and Present* ของอังกฤษ และวารสารของเยอรมนีสองฉบับคือ *Geschichte und Gesellschaft* ของวงการประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์และ *Historische Anthropologie* ของวงการประวัตี ศาสตร์แบบมานุษยวิทยาประวัติศาสตร์

ในเยอรมนี คาร์โล กินซ์บวก (Carlo Ginzburg) และคาร์โล โปนี่ (Carlo Poni) เป็นผู้ แทนประเพณีประวัติศาสตร์นิพนธ์อิตาลี ทั้งสองคนแสดงความผิดหวังมากกับประวัติศาสตร์มห ภาคที่เป็นเรื่องบรรยายขนาดใหญ่ ยิ่งใหญ่ (Grand narrative) ความผิดหวังนี้ได้ทำให้เกิดผล กระทบเป็นวิกฤตสำหรับแวดวงประวัติศาสตร์มหภาค สังคมศาสตร์มีการศึกษาที่ใช้วิธีการ

เก็บข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ ข้อมูลมีเป็นปริมาณมากมหาศาลจนเกิดความกังขากันว่า ประวัติศาสตร์มหภาคที่อาศัยข้อมูลโดยวิธีดังกล่าว ย่อมมีการตั้งข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ข้อสรุปทั่วไปทำให้ความเป็นจริงขั้นพื้นฐานบิดเบือนไปหรือไม่เพียงใด?

ประวัติศาสตร์จุลภาคและฟูโกต์ (Foucault) และแกร์ตซ์ล้วนมีจุดมุ่งหมายคือ การศึกษาวัฒนธรรมแบบตีความ (Interpretive study) โดยศึกษาวัฒนธรรมผ่านสัญญาณ (Signs) ของภาษา มากกว่าผ่านการใช้กฎเกณฑ์อันเป็นกฎเกณฑ์ที่มาจากการสังเกตมากมายครั้งแล้วครั้งเล่า ประวัติศาสตร์จุลภาคเสนอเรื่องบรรยาย (Narrative) โดยถ่ายทอดสิ่งที่ตนค้นพบ (findings) และระเบียบวิธีการศึกษาและแต่งประวัติศาสตร์ (Procedures) เรื่องบรรยายมีความสำคัญมาก เพราะเสนอสิ่งต่าง ๆ ที่นักประวัติศาสตร์ค้นพบ เรื่องบรรยายสามารถสื่อสารองค์ประกอบทั้งหลายที่นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถจะแสดงความหมายในรูปแบบที่เป็นนามธรรมได้และสามารถแสดงกระบวนการที่นักประวัติศาสตร์ใช้เพื่อแต่งประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์จุลภาคมีข้อจำกัดอยู่ที่การถูกกำหนดให้แสวงหาความเป็นจริงอย่างปราศจากความเอนเอียงอคติ (Objectivity)

ประวัติศาสตร์จุลภาคมีข้อสมมุติฐานแบบของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์หลายประการ ที่สำคัญมีดังนี้

1. ข้อสมมุติพื้นฐานที่ว่า ประวัติศาสตร์จุลภาคมิได้ปฏิเสธแนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมศาสตร์ที่ใช้วิธีการแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ (Empirical social science) ไปเสียทั้งหมด เป็นแต่เพียงว่า ประวัติศาสตร์จุลภาคย้ำความจำเป็นของการทดลองสิ่งที่สร้างหรือจำลอง (การสร้างอดีตอีกครั้ง) ขึ้นมาเพื่อทดลองหาความเป็นจริง แต่เป็นการทดลองระดับเล็กมาก

2. ความคิดหลักทางประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์มหภาคและประวัติศาสตร์จุลภาคเหมือนกัน คือการพิจารณาเรื่องความประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลมกลืน (Hegemony) และการพิจารณาความไม่เสมอภาคกันในสังคม ข้อพิจารณาเบื้องต้นนี้เป็นข้อพิจารณาของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบมาร์กซ์ด้วย

ผลงานคลาสสิกที่สุดของวงการประวัติศาสตร์จุลภาคคือ ผลงานของคาร์โล กิซซ์บวค เรื่อง *The Cheese and the Worms : The Cosmos of a Sixteenth Century Miller* (1975) ผลงานคลาสสิกนี้ได้แสดงลักษณะทั่วไปของประวัติศาสตร์จุลภาค ดังนี้

1. การมุ่งศึกษาตัวบุคคล (Individual) ในท้องถิ่น (A locality)
2. การชี้ความแตกต่างของท้องถิ่น โดดเด่นจากภาพรวมของสังคมทั้งหมด
3. การจัดฉากสังคมและการเมืองโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ท้องถิ่นมากกว่าระดับข้ามภูมิภาค (Transregional level)
4. ความสนใจในแบบอย่างของความสัมพันธ์กันในสังคมท้องถิ่น โดยมีจุดหมายอยู่ที่อำนาจ

อาจจะกล่าวได้ว่า โดยเนื้อแท้แล้ว ประวัติศาสตร์จุลภาคเป็นประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง ที่ต่อเนื่องมาจากประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์จุลภาคค้นพบวัฒนธรรมและความเป็นตัวของตัวเองใหม่อีกครั้ง เป็นวัฒนธรรมและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลและกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็กผู้โดดเด่นอยู่บนเวทีประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์จุลภาคย้ำว่า มีความไม่ต่อเนื่องกันของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นไปไม่ได้ที่เหตุการณ์ทั้งหลายจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลแล้วตั้งข้อสรุปทั่วไปได้ แต่ความคิดหลักนี้ก็ขัดกับแนวทางสู่การศึกษาแบบประวัติศาสตร์จุลภาคเองที่ประเมินกระบวนการเจริญและทันสมัยว่ามีแต่โทษมหันต์มากกว่าคุณอนันต์ นักประวัติศาสตร์จุลภาคสนใจศึกษาชุมชนท้องถิ่นเพราะไม่นิยมความเจริญทางวัตถุ โหยหาแต่ระเบียบแบบแผนของสังคมชนบท

นักประวัติศาสตร์จุลภาคตกเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในกรณีต่อไปนี้

1. วิธีการและการมุ่งศึกษาเรื่องเล็กเรื่องน้อยเบ็ดเตล็ด ได้ลดฐานะและบทบาทของประวัติศาสตร์ลงมาเป็นเพียงเรื่องเล็ก ๆ (Anecdotes) ที่แสดงความนิยมในเรื่องโบราณ
2. นักประวัติศาสตร์จุลภาคโหยหาวัฒนธรรมของอดีต ด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ไม่มีเหตุผลอื่นแท้จริง
3. การศึกษาแต่เรื่องเล็กเรื่องย่อยจะทำให้ไม่สามารถ “รับมือ” กับโลกร่วมสมัยที่ทันสมัยได้ เพราะโลกร่วมสมัยมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก

เป็นที่น่าสังเกตว่า ได้มีความเพียรพยายามมากที่จะนำแนวทางการศึกษาแบบประวัติศาสตร์จุลภาคมาใช้ในการศึกษาการเมือง โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองในศตวรรษที่ 20 แต่ก็ยากมากและท้ายสุดก็ล้มเหลว

ในโลกยุคใหม่และบูรณสมัชย ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสังคม ก่อนสมัยอุตสาหกรรม ได้เชื่อมเข้ากับประวัติศาสตร์จุลภาค เพราะมีเครื่องเชื่อมคือ ความผูกพันที่จะไปค้นหาโครงสร้างและกระบวนการ ไปสู่ประสบการณ์ชีวิตที่เป็นรูปธรรมของมนุษย์ ประวัติศาสตร์ทั้งสองแบบศึกษาเรื่องเดียวกันคือ ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์

ประวัติศาสตร์จุลภาคศึกษามนุษย์ คือ ศึกษาตัวบุคคลโดยเอกเทศ โดยศึกษาจากชีวประวัติและบันทึกความทรงจำ (Memoirs) เพื่อแต่งเรื่องราวของบุคคลนั้นขึ้นมาใหม่ นำเสียดายที่มีชีวประวัติและบันทึกความทรงจำให้ศึกษาน้อยมาก แม้จะมีบ้าง แต่ก็ไม่เปิดโอกาสให้ศึกษาเช่นกัน นักประวัติศาสตร์จุลภาคต้องอาศัยประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral history) เช่น การสัมภาษณ์ ทำให้การ ปัญหาที่ยังตามมากคือ ประวัติศาสตร์บอกเล่ามัก “บอกเล่า” เมื่อเหตุการณ์ผ่านไปนานแล้ว “บอกเล่า” เมื่อความทรงจำเลือนลาง ข้อมูล “บอกเล่า” จึงต้องถูกนำไปตรวจสอบเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่น ถึงกระนั้น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ยังนิยมใช้วิธีการ “บอกเล่า” เพื่อเป็นสื่อถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของประชาชน และเพื่อจำลองเหตุการณ์เมื่อไม่นานมานั้น

บรรดานักฝึกปฏิบัติประวัติศาสตร์จุลภาคได้โต้แย้งตอบโต้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์แบบสังคมศาสตร์ เพราะทำให้อคติขาดคุณภาพ และประวัติศาสตร์ขาดความเป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อชีวิตจิตใจ (Human face) ปัญหาที่มีอยู่ว่า จะทำให้ประวัติศาสตร์มีทั้งลักษณะความเป็นมนุษย์และความเป็นตัวบุคคลได้อย่างไร?

ฮันส์ เมดิก (Han Medick) ค้นพบแม่แบบ (Model) ใน “เรื่องพรรณนาอย่างหนา” ที่ปรากฏในมานุษยวิทยาวัฒนธรรมของแกร์ตซ์ ประวัติศาสตร์มิได้แตกต่างอะไรจากมานุษยวิทยา เพราะต่างก็เป็นวิทยาศาสตร์ที่มีการตีความ (Interpretive science) มิใช่มีแนวทางการศึกษาเป็นระบบ การวิเคราะห์ไปตามเนื้อผ้าอย่างจืดชืดเย็นชา (Cold analysis) ได้ถูกแทนที่ด้วยความฉับพลันทันที (Immediacy) ที่ยากจะพรรณนาเป็นคำ ๆ ได้

ญาณวิทยา (Epistemology) หรือทฤษฎีความรู้ของ “การพรรณนาอย่างหนา” เต็มไปด้วยความขัดแย้งเป็นตรงกันข้าม (Contradictions) ที่ยังหาข้อยุติมิได้ เพราะญาณวิทยาเห็นเนื้อเรื่องแตกต่างจากผู้สังเกตเนื้อเรื่อง ญาณวิทยาได้เตือนแล้วมิให้ผู้สังเกตมีความเอนเอียงอคติต่อสิ่งที่ตนสังเกต “การพรรณนาอย่างหนา” ควรทำให้ “คนอื่น” ปรากฏต่อผู้สังเกตในลักษณะการของ “ความโดดเด่นแตกต่างเป็นอื่น” (“Otherness”) นี่คือนสิ่งที่ถูกสังเกตอย่างปราศจากความเอนเอียงอคติและทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นสิ่งที่อิงแอบแนบอยู่ในความเป็นจริง

นักประวัติศาสตร์จุลภาคพยายามที่จะฟื้นความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวข้องกับตัวตน (Subjectivity) ในการศึกษาประวัติศาสตร์ และฟื้นความเป็นตัวบุคคล เป็นตัวของตัวเอง (Individuality) ของหญิงและชายที่นักประวัติศาสตร์ศึกษา นักประวัติศาสตร์จุลภาคปฏิเสธการศึกษาโครงสร้างและกระบวนการแบบสังคมศาสตร์ โครงสร้างและกระบวนการนั้นไร้ชื่อ ไม่มีเอกลักษณ์ใด ๆ ยากที่จะแบ่งแยกให้เห็นโดดเด่นออกมา นักประวัติศาสตร์จุลภาคตั้งข้อสมมุติฐานว่ากำลังเผชิญหน้ากับเนื้อเรื่อง เมื่อพยายามเข้าใจเนื้อเรื่อง ก็เต็มใจที่จะใช้เครื่องมือวิจัยของสังคมศาสตร์ ดังเช่นที่นักประวัติศาสตร์จุลภาคในเยอรมนีต้องพึ่งพาเทคนิคคอมพิวเตอร์

ประวัติศาสตร์จุลภาคมุ่งหมายที่จะค้นหาลักษณะเฉพาะยกเว้นเป็นพิเศษ (Exceptions) แตกต่างจากข้อสรุปทั่วไป (Generalization) เช่น บ้านนาย ก. ชอบกินปลา แต่ทั้งหมู่บ้านชอบกินปลาร้า ประวัติศาสตร์จุลภาคเองก็ได้ตั้งใจที่จะเขียนประวัติศาสตร์โดยตั้งข้อสรุปทั่วไปกว้าง ๆ นักประวัติศาสตร์ชาวอิตาลีใช้แนวทางสู่การศึกษาแบบมานุษยวิทยามั่นคงหนักแน่นกว่านักประวัติศาสตร์เยอรมัน และพึ่งพาอาศัยคอมพิวเตอร์น้อยกว่านักประวัติศาสตร์เยอรมัน นักประวัติศาสตร์ชาวอิตาลีปฏิเสธมานุษยวิทยาวัฒนธรรมที่มีลัทธิสัมพัทธนิยมทางวิธีวิทยา (Methodological Relativism) กล่าวคือ การปฏิเสธความนิยมที่ว่า วิธีวิทยาหรือวิชาว่าด้วยวิธีการทั้งหลายย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ไม่มีวิธีวิทยาหรือวิธีการใดจะถูกนำไปใช้ได้โดยเอกเทศ โดยไม่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับวิธีวิทยาหรือวิธีการอื่น

ประวัติศาสตร์จุลภาคมิได้เป็นประวัติศาสตร์ที่เป็นตรงกันข้ามกับประวัติศาสตร์ทั่วไป หากแต่เป็นประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่งที่สามารถเอื้อประโยชน์แก่อุปกรณ์ประวัติศาสตร์ได้ เนื้อเรื่องละเอียดของบุคคลเฉพาะหรือเรื่องเฉพาะของประวัติศาสตร์จุลภาคจะช่วยทำให้การ

ศึกษาประวัติศาสตร์ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะส่งเสริมให้เห็นประจักษ์เหตุการณ์ บุคคลและสรรพ
สิ่งในประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

หัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษา

การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นหลักวิชาการหรือ ?

สิ่งที่ได้บรรยายมาแล้วว่า ทฤษฎีประวัติศาสตร์ของลัทธิไม่นิยมความทันสมัย (Postmodernism) ได้ตั้งคำถามว่า เป็นไปไม่ได้หรือที่ความรู้ของประวัติศาสตร์และรูปแบบการแต่งประวัติศาสตร์ ควรจะมีในยุคหลังลัทธินิยมความทันสมัย ในที่นี้ จะพิจารณาปัญหา ขอบเขตและลักษณะการที่บรรดาทฤษฎีประวัติศาสตร์และทฤษฎีภาษาได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการแต่งประวัติศาสตร์ ทฤษฎีทั้งหลายดำเนินไป จากความเชื่อมั่นดังที่ลอเรนซ์ สโตน ได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า “การที่จะอธิบายความเปลี่ยนแปลงของอดีตตามวิธีการวิทยาศาสตร์อย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน” นั้น เป็นไปไม่ได้ต่อไปแล้ว บรรดาทฤษฎีของลัทธิไม่นิยมความทันสมัยไม่ไปไกลเลยขึ้นไปอีกโดยกล่าวอ้างว่า “ความสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน” (“Coherent”) นั้นเป็นเรื่องน่ากังขา ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีประวัติศาสตร์นิพนธ์ของลัทธิไม่นิยมความทันสมัยคือ การปฏิเสธว่า การแต่งประวัติศาสตร์อ้างอิงอดีตอย่างแท้จริง ดังนั้น โรลองด์ บาร์ทส์ (Roland Barthes) และเฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) ได้ยื่นกรานไว้ว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์มิได้แตกต่างจากบันเทิงคดี หากแต่ประวัติศาสตร์นิพนธ์คือรูปแบบหนึ่งของบันเทิงคดี ด้วยเหตุนี้ ไวต์ได้พยายามสาธิตให้เห็นในหนังสือของเขาเรื่อง **Metahistory : The Historical Imagination in the Nineteenth Century in Europe** (1973) โดยยกตัวอย่างนักประวัติศาสตร์ 4 คน คือ มิเชอเลต์ (Michelet) ทอคเคอวิลล์ (Tocqueville) รันเคอ (Ranke) และบัวร์คฮาร์ต (Burckhardt) และนักปรัชญาประวัติศาสตร์ 4 คน คือ เฮเกิล มาร์กซ์ นิทเชอและโครเซ (Croce) เขาได้สาธิตว่า ไม่มีการแบ่งชั้นลำดับของความจริงในเรื่องบรรยายแบบประวัติศาสตร์ (Historical narrative) ดังนั้น จึงไม่มีความแตกต่างอย่างยิ่งยวดระหว่างการเขียนประวัติศาสตร์กับปรัชญาประวัติศาสตร์ การคร่ำเคร่งศึกษาวิเคราะห์ห้วงวิจักษ์หลักฐานสามารถที่จะค้นพบข้อเท็จจริงอย่างแน่นอน แต่ขั้นตอนต่อนั้นที่มุ่งไปสู่การสร้างเรื่องราวขึ้น เป็นขั้นตอนที่ต้องพิจารณาเรื่องความงามตามสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และเรื่องคุณธรรม มิใช่พิจารณาหลักการและวิธีการวิทยาศาสตร์ รูปแบบ (Form) และเนื้อหา (Content) ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ในการเขียน

ประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์มีข้อจำกัดทางด้านภาษาศิลป์ (Rhetoric) ที่จะใช้กำหนดรูปแบบและเนื้อหาได้ล่วงหน้า เพื่อให้เรื่องบรรยายของประวัติศาสตร์เป็นบันเทิงคดีเล่นถ้อยคำ (Verbal Fiction) เนื้อหาของบันเทิงคดีแบบนี้ก็ถูกแต่งเรื่อง (Invented) ขึ้นตามที่พบ และรูปแบบก็คล้ายกับรูปแบบของวรรณคดีมากกว่าจะคล้ายกับรูปแบบของวิทยาศาสตร์

ไวด์ไปไกลกว่าประเพณีแห่งความคิดของประวัติศาสตร์ จากเฮโรโดตัส ผู้นำลาลิ เดวิส (Natalie Davis) ที่รับรองทั้งลักษณะวรรณคดีของแง่มุมประวัติศาสตร์และบทบาทของจินตนาการในการสร้างอดีต (แต่งประวัติศาสตร์) แต่ไวด์ก็ยังดำรงไว้ซึ่งศรัทธาที่ว่า บันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ (Historical accounts) ได้เสนอการหยั่งรู้ (Insights) เข้าไปสู่อดีตแท้จริงที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ นาลิ เดวิส ยอมรับอย่างหน้าชื่นตาบานว่า ในการสร้างอดีตใหม่นั้น การ “แต่งเรื่อง” มีบทบาทสำคัญยิ่งยวด แต่เธอก็ยืนยันว่า นักประวัติศาสตร์มิได้ “แต่งเรื่อง” ขึ้นโดยพลการ หากแต่ “แต่งเรื่อง” ขึ้นตาม “เสียงแห่งอดีต” (“voice of the past”) ที่ได้พูดคุยต่อผู้ศึกษาหลักฐาน โดยผ่านหลักฐานอีกทีหนึ่ง รันเคอเองก็รับรองบทบาทของจินตนาการในการสร้างอดีตโดยผ่านกระบวนการของบรรดานักแสดงของเขาในประวัติศาสตร์ (Historical actors, บุคคลในประวัติศาสตร์)

เพราะฉะนั้น มีความแตกต่างกัน ระหว่างทฤษฎีหนึ่งที่ปฏิเสธการอ้างถึงความเป็นจริงในเรื่องของประวัติศาสตร์ กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนของความรู้ประวัติศาสตร์อย่างรู้สึกได้เต็มที่ แต่ก็ยังสันนิษฐานว่า ประชาชนแท้จริงมีความคิดและความรู้สึกแท้จริงซึ่งนำไปสู่การกระทำที่แท้จริง การกระทำแท้จริงนั้นเป็นเรื่องที่สามารถรู้ได้ และจำลองการกระทำใหม่ได้ แพทริก บาร์เนอร์ (Patrick Bahner) ได้กล่าวว่า ตั้งแต่สมัยคันท (Kant) วิทยาศาสตร์ไม่มี “เกณฑ์มาตรฐาน (material Criteria) สำคัญนักของความจริง” แต่คันทและความคิดตามวิถีทางวิทยาศาสตร์และความคิดแบบสังคมศาสตร์ รวมทั้งความคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ก็ยังคงสันนิษฐานว่า มีตรรกวิทยาแห่งการสืบถามแบบวิทยาศาสตร์ (A logic of scientific inquiry) ดำรงคงอยู่ ตรรกวิทยาสามารถที่จะถูกสื่อสารและเสนอมาตรฐานทางการสำหรับการตรวจสอบโลกแห่งธรรมชาติและโลกของมนุษย์ ถึงกระนั้น นักทฤษฎีวิทยาศาสตร์ร่วมสมัยบางคนก็ยังคงสงสัยเกณฑ์มาตรฐานเหล่านั้น

ในยุคใหม่และยุคร่วมสมัย ในท่ามกลางบรรดานักทฤษฎีวิทยาศาสตร์ ผู้เคยท้าทายความคิดที่ว่า การสืบถามแบบวิทยาศาสตร์ย่อมนำไปสู่ความก้าวหน้าในการเข้าใจความเป็นจริง จำเป็นต้องแยกแยะให้ชัดเจนกลุ่มผู้สงสัยไม่เชื่ออย่างยิ่ง (Radical skeptics) เช่น กัสตอง บาเคลาร์ท (Gaston Bachelard) และพอล ไฟยาอาเบินท์ (Paul Feyerabend) ฝ่ายหนึ่ง กับอีกฝ่ายผู้เชื่อมั่นในลัทธิสัมพัทธนิยมแบบประวัติศาสตร์ (Historical Relativism) เช่น โทมัส คูห์น เป็นต้น บาเคลาร์ทและไฟยาอาเบินท์เข้าใจว่า วิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมที่แสดงจินตนาการอันงดงาม (Poetic science) โดยไม่มีตรรกศาสตร์หรือวิธีการสืบถามผูกมัด ในหนังสือ **The Structure of Scientific Revolutions** (1960) คูห์นได้โต้แย้งด้วยว่า วิทยาศาสตร์ไม่สามารถเป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นเครื่องสะท้อนโลกที่เป็นวัตถุปราศจากอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวข้อง (An objective world) เขาไม่ถือว่าวิทยาศาสตร์เป็นบันเทิงคดี หากแต่เป็นวาทกรรม (Discourse, การบรรยาย การสนทนา ปาฐกถา) ภายใต้อิทธิพลเงื่อนไขของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวาทกรรมในท่ามกลางผู้คนที่เห็นชอบกับกฎระเบียบที่กำกับวาทกรรม สำหรับคูห์นแล้ว วิทยาศาสตร์เป็นรูปแบบของการสืบถามที่ถูกสถาปนาขึ้น เป็นวิธีการจัดการกับความเป็นจริงในชุมชนวิทยาศาสตร์ที่สมาชิกเห็นดีด้วยในยุทธศาสตร์ของการสอบสวนและการอธิบาย คูห์นยังสงสัยความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ที่มีกับความเป็นจริง แต่มิได้สงสัยเหมือนบาเคลาร์ทและไฟยาอาเบินท์ว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่วิทยาศาสตร์จะเป็นวาทกรรมที่สมเหตุสมผลแบบวิทยาศาสตร์ (A rational scientific discourse)

คำถามเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับความเป็นจริงก็มีบทบาทสำคัญมากในทฤษฎีภาษา (Linguistic theory) วิทยาศาสตร์ทันสมัยได้เข้าใจว่า ภาษาเป็นสื่อพาหะเพื่อถ่ายทอดความหมายของความรู้ ลัทธิปฏิฐานนิยม-ตรรกวิทยา (Logic positivism) ซึ่งมีกำเนิดมาในแวดวงเวียนนา ในทศวรรษที่ 1930 และมีบทบาทสำคัญในปรัชญาวิเคราะห์ (Analytical Philosophy) ก็พยายามเต็มที่ที่จะล้างคราบโคลความขัดแย้งเป็นตรงกันข้าม (Contradiction) และความกำกวมด้วยอิทธิพลเงื่อนไขวัฒนธรรม ออกจากภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารความคิดหลักที่สมเหตุสมผล อันจะก่อเกิดผลเป็นการสืบถามแบบวิทยาศาสตร์ ลัทธินิยมโครงสร้าง (Structuralism) จึงถามอย่างเที่ยงตรงถึงหน้าที่ของภาษา

แฟร์ดีนองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้แสดงความคิดพื้นฐานที่สัมพันธ์กันในหนังสือเรื่อง *Course in General Linguistics* (1916, ใช้นามแฝง) ว่า ภาษาร่างระบบปิดที่เป็นอิสระในตัวเอง โดยมีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำในประโยค (Syntactic structure) ยิ่งกว่านั้น ภาษามีได้เป็นเครื่องสื่อสารความหมายและหน่วยความหมาย (Units of meaning) ในทางตรงกันข้าม ความหมายคือหน้าที่ (Function) หนึ่งของภาษา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ มนุษย์มิได้ใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความคิดของเขา หากแต่สิ่งที่มนุษย์คิดถูกกำหนดโดยภาษา ความคิดหลักของความคิดแบบนิยามโครงสร้างของสังคมและประวัติศาสตร์คือ มนุษย์เคลื่อนที่อยู่ภายในกรอบแห่งโครงสร้างภาษาที่มนุษย์มิได้เป็นผู้กำหนดลึกลับ หากแต่โครงสร้างภาษากำหนดลึกลับมนุษย์ ความคิดเช่นนี้แสดงบทบาทสำคัญในทฤษฎีวรรณกรรม (Literary theory) ในทศวรรษที่ 1950 และที่ 1960 ใน “ลัทธิวิพากษ์วิจารณ์ใหม่” (“New Criticism”) ในสหรัฐอเมริกาและปรากฏบทบาทในการถกแถลงได้เคียงกันในฝรั่งเศสที่โรลองด์ บาร์ทส์ (Roland Barthes) ริเริ่ม และการถกแถลงได้นำไปสู่กรรมวิธีแบบของฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) ที่ถือว่า ไม่มีตัวบทเนื้อเรื่องใด (Texts) คงที่ สอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน (Deconstructionism) เมื่อพิจารณาจากเบื้องลึกของทฤษฎีภาษา ตัวบทเนื้อเรื่องไม่อ้างอิงถึงความเป็นจริงภายนอก หากแต่อ้างอิงถึงความเป็นจริงที่มีอยู่ภายในตัวบทเอง นี่เป็นความจริงมีเฉพาะของความเป็นจริงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นความจริงของตัวบทที่แต่งตามวิธีการประวัติศาสตร์ (Historiographical texts) ด้วย บาร์ทส์ได้โต้แย้งว่า เมื่อตัวบทไม่อ้างอิงถึงความเป็นจริง ก็ไม่มีความแตกต่างระหว่างความจริง (Truth) กับบันเทิงคดี (Fiction) นอกจากตัวบทจะถูกนับเนื่องว่ามีความสัมพันธ์อย่างอิสระเสรีกับโลกภายนอกแล้ว ตัวบทยังเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อผู้แต่งตัวบทเองด้วย สิ่งที่สำคัญเป็นพิเศษโคเคนคือ ตัวบท มิใช่ปริบทหรือท้องเรื่อง (Context) ผู้ให้กำเนิดตัวบท มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ได้พัฒนาขั้นต่อไปคือ การกำจัดผู้แต่งซึ่งเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับการผลิตตัวบทเนื้อเรื่อง เมื่อผู้แต่งหายไปแล้ว ความตั้งใจและความหมายก็ปลาสนาการไปจากตัวบทด้วย สำหรับฟูโกต์ ประวัติศาสตร์จึงสูญเสียความสำคัญ มันเป็นประดิษฐกรรมของคนตะวันตกในระยะเวลาที่เขาเรียกว่า ระยะเวลา “คลาสสิก” (“classical” phase) ของประวัติศาสตร์ยุคใหม่ เป็นระยะเวลาคลาสสิกที่ผ่านพ้นไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ผลงานของฟูโกต์ดูเหมือนขัดกันน่าประหลาดอยู่ในที่ เพราะสะท้อนมุมมองเบื้องลึกของประวัติศาสตร์ไว้ตลอด

ฟูโกต์และแควร์รีดาวิพากษ์วิจารณ์ข้อสมมุติล่วงหน้าที่มีลักษณะเป็นความคิดอุดมการณ์แอบแฝงอยู่ในตัวบทเนื้อเรื่องทุกตัวบท พวกเขาโต้แย้งว่า ตัวบทจะต้องปลดแอกตัวมันออกจากผู้แต่งตัวบท ในขณะเดียวกัน พวกเขายังทำให้ความคิดหลักเรื่องภาษาของโซซูร์เป็นความคิดรุนแรง โซซูร์ถือว่า ภาษายังคงมีโครงสร้าง โครงสร้างประกอบกันขึ้นเป็นระบบ ยังคงมีเอกภาพระหว่างคำ (word, คำที่ให้ความหมาย, signifier) กับสิ่งที่มีคำอ้างถึง (ถูกตีความหมาย) ดำรงคงอยู่ แต่แควร์รีดาว่า เอกภาพนั้นไม่มีอีกต่อไปแล้ว เขาเห็นแต่คำเป็นจำนวนมาก ไม่มีสิ้นสุด โดยปราศจากความหมายชัดเจน เพราะไม่มีเข็มอาร์คิเมดิส (Archimedean point) คอยชี้บอกความหมายชัดเจน สำหรับประวัติศาสตร์นิพนธ์แล้ว นี่หมายถึงโลกปราศจากความหมาย ปราศจากมนุษย์ผู้กระทำ ปราศจากเจตจำนงหรือเจตนามุ่งหมายของมนุษย์ และขาดความสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งกัน

ดังนั้น ถ้าจะเขียนประวัติศาสตร์ในอนาคต จะต้องใช้รูปแบบที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง แก่นเรื่องนี้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการถกเถียงเรื่องลักษณะเนื้อแท้ของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ร้อยแก้ว ดังจะเห็นได้ว่า ในทฤษฎีของเฮย์เดน ไวต์ (Hayden White) ประวัติศาสตร์นิพนธ์ต้องถูกนับเนื่องในชั้นต้นว่าเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง (Literary Genre) ที่ยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์มาตรฐานของวรรณกรรม ใน ค.ศ. 1985 โดมินิก ลา คาพรา (Dominick La Capra) ได้เรียกร้องให้ประวัติศาสตร์นิพนธ์ใช้วาทศิลป์เป็นคุณสมบัติ (Rhetorical Quality) ถ้าคำอีกครั้งหนึ่งเหมือนเมื่อในยุคคลาสสิก ในศตวรรษที่ 19 เมื่อประวัติศาสตร์กลายเป็นวิชาการเป็นวิชาชีพ (Professional discipline) และอ้างว่าเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีความเที่ยงตรงแน่แท้ นักประวัติศาสตร์แสวงหาหนทางที่จะให้การเขียนประวัติศาสตร์เป็นอิสระจากองค์ประกอบของวาทศิลป์ มันกลายเป็นความนิยมแห่งยุคแล้วที่จะกำหนดแบ่งอย่างเจียบ ๆ ระหว่างวิทยาศาสตร์กับวาทศาสตร์ (Rhetoric) ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันเด่นชัด โดยปราศจากความเข้าใจว่า ภาษาทั้งหลายรวมทั้งภาษาของวิทยาศาสตร์ย่อมมีมิติวาทศิลป์ กล่าวคือ ภาษาย่อมมีศิลป์ การพูดการเขียนจงใจ ดังที่ลา คาพราได้ชี้ให้เห็นว่า “มีแนวโน้มกำหนดนิยามวิทยาศาสตร์ให้เป็นตรงกันข้ามหรือตอบโต้ขัดกับวาทศิลป์ แนวโน้มนี้ถูกนับเนื่องรวมไว้กับการปกป้องท่วงทีลีลาการแต่งเรียบ ๆ (Plain style) โดยขึ้นอยู่กับการแต่งเรื่องราวอย่างโปรงใส แต่ไม่มีท่วงทีลีลาการแต่งเรียบง่ายเช่นนั้น อันที่จริงแล้ว แม้แต่ในศตวรรษที่ 19 และที่ 20

ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ประวัติศาสตร์คือวิชาชีพและเป็นวิชาการ การแต่งประวัติศาสตร์ก็ได้สูญเสียคุณสมบัติของการแต่งโดยใช้วาทศิลป์และคุณสมบัติของวรรณกรรม (Literary quality) ดังที่นักประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายรับรองไว้แล้ว ดังนั้น รันเคอ (Ranke) จึงเน้นย้ำว่าประวัติศาสตร์มิได้เป็นศาสตร์ (Science) เท่านั้น หากแต่ยังเป็นศิลป์ (art) ด้วย มันเป็นไปได้เลยที่จะแยกศาสตร์ออกจากศิลป์ อย่างไรก็ตาม นอกจากผลงานประวัติศาสตร์ที่มีปริมาณแยกออกมาแล้ว มีตัวอย่างไม่กี่ตัวอย่างของการแต่งประวัติศาสตร์ที่ปราศจากวาทศิลป์หรือวรรณกรรมเป็นองค์ประกอบ แน่นอนที่เคียวว่า วาทศิลป์แสดงบทบาทสำคัญแม้แต่ในบรรดาเอกสารที่นักประวัติศาสตร์ใช้ศึกษา หลักฐานหรืออย่างน้อยเอกสารที่ใช้เป็นหลักฐานเอง ก็เป็นหลักฐานที่มีภาษาเป็นองค์ประกอบ กล่าวคือ เป็นเอกสารหรือหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts) ย่อมมียุทธศาสตร์การใช้วาทศิลป์เพื่อพิสูจน์ประเด็นหรือมุ่งใจให้คล้อยตามความคิดความเห็น เว้นเสียแต่ตัวบทนั้นเป็นข้อมูลบริสุทธิ์ (Pure data)

ทุกวันนี้ ความคิดทางประวัติศาสตร์ โดยทั่วไป ได้ถือเอาความคิดหลักว่าด้วยภาษาดังกล่าวมาแล้ว และการยึดถือตัวบทเนื้อเรื่องเป็นหลัก (Textuality) นั้น เป็นเรื่องจริงจังมาก ฝรั่งเศสมีบทบาทเสริมแต่งให้การถกแถลงเหล่านั้นมีผลล้าลึกต่อวรรณกรรมวิจารณ์ (Literary criticism) และทฤษฎีในสหรัฐอเมริกา ทฤษฎีภาษา (Linguistic theory) มีผลใหญ่หลวงต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ในสหรัฐอเมริกายิ่งเสียกว่าในฝรั่งเศส และในสหรัฐอเมริกา ผลกระทบโดดเด่นใหญ่หลวงในประวัติศาสตร์ยุโรปยิ่งกว่าในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา

ความคิดหลักว่าด้วยหัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษาในสหรัฐอเมริกา

ความคิดหลักของหัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษาได้ก่อกำเนิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา หัวเลี้ยวหัวต่อนี้ประกอบด้วยการรับรองความสำคัญของภาษาหรือวาทกรรม (Discourse) ในการประกอบกันขึ้นเป็นสังคมทั้งหลาย (Societies) โครงสร้างและกระบวนการของสังคมที่เห็นกันว่าเป็นเครื่องกำหนดสังคมและวัฒนธรรมนั้น บัดนี้ถูกพิจารณามากขึ้นทุกทีว่าเป็นผลผลิตของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเองก็เป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นชุมชนที่มีการสื่อสารกัน (A Communicative community) ในวงการประวัติศาสตร์การเมือง สังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ภาษามีบทบาทเป็นแกนนำแล้ว แต่ขณะที่นักเขียนประวัติศาสตร์พวกหนึ่งได้ดึงเอาผลรุนแรงออกจากทฤษฎี

ภาษาและลวดประวัตศาสตร์ลงเป็นสัญลักษณ์ศาสตร์ (Semiotics)^{*} ในวิชาการสัญลักษณ์นั้น สังคมถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมและวัฒนธรรมเป็น “ใยแมงมุมของเสียงหรือสัญลักษณ์ของภาษา (“Web of significance”)” เหมือนตัวบทวรรณกรรม (A literary text) และวัฒนธรรมไม่ยอมจำนนที่จะลดวัฒนธรรมลงสู่ความเป็นจริงที่เกินเลยตัวบท บรรดานักประวัติศาสตร์คนอื่นถือว่าภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ศึกษาความเป็นจริงของสังคมและวัฒนธรรม

แกร์ตซ์ (Clifford Geertz) นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้จัดเตรียมเครื่องกระตุ้นที่สำคัญที่สุดให้แก่ความคิดทางประวัติศาสตร์เมื่อเร็ว ๆ นี้ ให้ใช้สัญลักษณ์ศาสตร์เป็นแนวทางการศึกษาวัฒนธรรม แกร์ตซ์ได้กล่าวว่า “โดยเชื่อถือพร้อมกับมักซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ว่ามนุษย์คือสัตว์ที่ถูกแขวนติดอยู่ในใยแมงมุมแห่งเสียงหรือสัญลักษณ์ของภาษาที่มนุษย์เป็นผู้ถักทอชักใยเอง ข้าพเจ้าถือว่า วัฒนธรรมก็คือใยถักทอ (Webs) นั้น และการวิเคราะห์วัฒนธรรมจึงมิใช่ศาสตร์ที่อาศัยการทดลอง (An experimental science) เพื่อแสวงหากฎเกณฑ์ หากแต่เป็นการวิเคราะห์แบบตีความหมาย เพื่อสืบค้นหาความหมายมากกว่า” แต่แกร์ตซ์ให้ความสำคัญแก่ความคิดหลักกว่าด้วยใยแห่งสัญลักษณ์หรือเสียงของภาษาแตกต่างจากความหมายของมักซ์ เวเบอร์ เวเบอร์ปฏิบัติวิธีการหาความรู้จากประสาทสัมผัส (Positivist method) ซึ่งเคร่งครัดกับการสังเกตความเป็นจริง เวเบอร์เห็นด้วยกับคันท (Kant) ว่า การเข้าถึงความเป็นจริงมีหนทางเดียว คือ การใช้การลำดับประเภทอย่างสมเหตุสมผลของจิตเป็นสื่อ (Mediation of the logical categories of the mind) ทั้งนี้ หนทางนี้มีได้หมายถึงการปฏิเสธไม่ยอมรับวิธีการสืบถามของสังคมศาสตร์ที่สมเหตุสมผลที่เข้มแน่นอน (A rigorous logic of social scientific inquiry) อันที่จริงแล้ว การปราศจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเอนเอียงอคติ (Objectivity) ถือเป็นหลักการสำคัญที่เดียวของการสืบถามแบบสังคมศาสตร์ ในที่นี้ Objectivity ไม่ได้สัมพันธ์

---

^{*} Semiotics ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยสัญญาณและสัญลักษณ์ ; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง, การวิเคราะห์ลักษณะเนื้อแท้และความสัมพันธ์ของสัญญาณในภาษา โดยปกติ ทฤษฎีนี้รวมทั้งสามสาขาด้วยกัน คือ วิชาว่าด้วยคำประเภทต่าง ๆ (Syntactics) วิชาว่าด้วยความหมายในภาษา (Semantics) และวิชาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณกับสัญลักษณ์ต่อผู้ใช้ (Pragmatics) Webster's, s.v. "Semiotics." ; รศ. ดร.นิคยา กาญจนวรรณ ได้กรุณาอธิบายว่า Semiotics คือวิทยาศาสตร์ทั่วไปว่าด้วยสัญญาณตามคำและหน่วยคำ (General science of signs according to words and morphemes)

เกี่ยวข้องกับ “object” (วัตถุ) ในโลกภายนอก หากแต่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิธีวิทยา (Methodology) ของสังคมศาสตร์ เป็นวิธีวิทยาสำหรับการศึกษาโลก ความสมเหตุสมผลของวิธีวิทยานี้มีรากเหง้าอยู่ในประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา (Intellectual history) ของโลกตะวันตกตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ อย่างไรก็ตาม ความสมเหตุสมผล (Validity) ได้ขยายไปสู่ความคิดที่ใช้เหตุผล (Rational thought) ในวัฒนธรรมทั้งปวง เวเบอร์ได้ยืนยันห้ชัดว่า การถกเถียงโต้แย้งโดยแสดงเหตุผลและยกตัวอย่าง (Argument) ในแวดวงวิชาการสังคมศาสตร์ ต้องเป็นที่น่าเชื่อถือคล้อยตามแก่จิตของชาวจีน เท่า ๆ กับจิตของชาวตะวันตก (กล่าวคือ การโต้แย้งนั้นต้องมีความเป็นสากลใช้ได้ในทุกกรณี – ผู้แปล) ความคิดเห็นของเวเบอร์ว่าด้วย “ระดับในอุดมคติ” (“ideal type”) ¹ มิได้ปฏิเสธหากแต่ตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าความคิดที่ว่า มีโครงสร้างและกระบวนการของสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งก่อรูปก่อร่างเป็นเรื่อง (Subject) ของการสืบถามแบบสังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์สืบถามโครงสร้างและกระบวนการของสังคมเป็นเรื่องหลัก เป็นการรับรองว่า แนวทางสู่การศึกษาโดยใช้ประสบการณ์นั้น เป็นไปไม่ได้ อย่างไรก็ตาม มีการสันนิษฐานว่า การเข้าถึงความเป็นจริงของสังคมอาจใช้วิธีการทดลอง “ระดับในอุดมคติ” กับสิ่งที่ค้นพบโดยใช้ประสบการณ์ (Empirical findings) ยิ่งกว่านั้น สำหรับเวเบอร์แล้ว สังคมศาสตร์ศึกษาโครงสร้างและกระบวนการของประวัติศาสตร์มหภาคและสังคมมหภาค โครงสร้างและกระบวนการนั้นก่อรูปก่อร่างขึ้นเป็นสังคมทั้งหลาย การย้ำเน้นความคิดที่ชัดเจนและทฤษฎีที่แสดงออกชัดเจน ย่อมก่อรูปก่อร่างขึ้นเป็นพื้นฐานของความคิดมากมายซึ่งเริ่มต้นขึ้นในสังคมศาสตร์ และเป็นพื้นฐานของสำนักวิชาการเยอรมันที่เรียกว่า สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ (Historical social science) ของฮันส์ อูลริช เวห์เลอร์ (Hans-Ulrich Wehler) และเยอร์เก็น คอร์ก้า (Jürgen

---

¹ “theory of types ทฤษฎีจัตระดับ : ทฤษฎีที่รัสเซลล์ (Russell) กิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทฤษฎีเซต (set theory) ของคันทอร์ (Cantor) ซึ่งเกิดจากปฏิทรรศน์ของรัสเซลล์ (Russell’s paradox) ทฤษฎีนี้ใช้หลักการพิจารณาประโยคในภาษาของเซต เพื่อคว่าประโยคใดบ้างที่เรียกได้ว่าเป็นประโยคที่มีความหมาย ซึ่งปรากฏว่าประโยค “ก ไม่เป็นสมาชิกของ ก” เป็นประโยคที่ไร้ความหมาย ดังนั้น จึงนำไปสู่ปฏิทรรศน์ไม่ได้” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “theory of types.”

Korka) ซึ่งนักประวัติศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural historians) ปฏิเสธมากขึ้นทุกทีว่าเป็นวิชาการที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้หรือการพิจารณาของผู้ใด เป็นวิชาการที่ปราศจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด เอนเอียงอคติ (Objectivistic)

ทั้ง ๆ ที่แกร์ตซ์อ้างถึงเวเบอร์ เขาก็ยังไปในทิศทางที่แตกต่างไปโดยสิ้นเชิง เขาว่า สิ่งที่น่าคนุษยวิทยากระทำคือ “การพรรณนาอย่างหนา” (“thick description”) มิใช่เรื่องวิธีการ (methods) การพรรณนาอย่างหนาคือ ทางเลือกทางหนึ่ง แทนที่จะใช้วิธีการที่มีพื้นฐานอยู่ที่ความคิดหลักว่าด้วยวัฒนธรรมที่แกร์ตซ์กำหนดนิยามว่า ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วยสัญญาณและสัญลักษณ์ (Semiotic) โดยนัยลึกซึ้งนี้เองที่วัฒนธรรมมีลักษณะของภาษาและเหมือนภาษาตรงที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบ ทำให้การตีความหมายเป็นไปได้ เพราะการกระทำแต่ละการกระทำและการแสดงออก (Expression) แต่ละการแสดงออก มีคุณค่าที่มีสัญลักษณ์สะท้อนวัฒนธรรมทั้งหมด การพรรณนาอย่างหนาซึ่งเกี่ยวกับการเผชิญหน้าโดยตรงกับการแสดงออกวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ที่ปลอดจากคำถามใด ๆ ที่มีทฤษฎีชี้นำและคุกคามโดยกรรมวิธีที่เป็นนามธรรมมิให้วัฒนธรรมแสดงออกความสำคัญยิ่งยวด (Vitality) ของวัฒนธรรมเองโดยผิวเปลือกนอกแล้ว มีปรากฏความคล้ายคลึงกันระหว่างการเผชิญหน้าทางมานุษยวิทยากับเรื่อง (Subject) ที่ศึกษาโดยผ่านการพรรณนาอย่างหนา กับวิธีการตีความวรรณกรรม (Hermeneutic approach) แบบลัทธินิยมที่ว่าวิถีทาง (Course) แห่งเหตุการณ์ย่อมถูกกำหนดโดยกฎที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือโดยแบบอย่างวัฏจักร (Cyclic pattern) ลัทธินิยมประวัติศาสตร์นิยมแบบยุคคลาสสิก (Classical historicism) นี้แสวงหาทางที่จะ “เข้าใจ” เรื่อง (Subject) อย่างเป็นทางการเป็นความจริง มิใช่เลื่อนลอยเป็นนามธรรม (Abstraction) แต่ความคล้ายคลึงกันนั้นเป็นภาพลวง (Deceptive) วิชาการว่าด้วยการตีความ (Hermeneutics) สันนิษฐานว่า มีพื้นฐานทั่วไประหว่างผู้สังเกตกับสิ่งที่ถูกสังเกต ทำให้เป็นไปได้ที่จะเข้าใจสิ่งที่ถูกสังเกต แกร์ตซ์มีความเห็นในทางตรงกันข้าม เขามองเห็นเรื่อง (Subject) ที่เขาสังเกตเป็นเรื่องที่แตกต่างโดยสิ้นเชิง การลดเรื่องให้ลงมาสู่ระดับถ้อยคำที่เราสามารถจะเข้าใจได้นั้น หมายถึงการบิดเบือนเรื่องนั้น มากกว่าจะหมายถึงการเข้าใจว่า เรื่องนั้นเป็นเรื่องอื่นที่มีลักษณะเด่นเฉพาะ (“otherness”)

แกร์ตซ์มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน (History of everyday life) และประวัติศาสตร์จุลภาค ในที่นี้ ความสนใจจะมุ่งไปที่แนวทางสู่การศึกษาแบบสัญลักษณ์ศาสตร์

(Semiotic approach) เพื่อนำแนวทางสู่การศึกษานั้นไปใช้กับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม แนวทางการศึกษาของแกร์ตซ์ได้ถูกปลูกกระตุนในประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และเป็นแนวทางที่เสนอปัญหาสำหรับประวัติศาสตร์ที่มีวิธีการศึกษาวิพากษ์วิจารณ์ (A critical history) นอกจากนี้เขาจะไม่ได้เป็นนักประวัติศาสตร์แล้ว เขายังเข้าใจประวัติศาสตร์น้อยมากอีกด้วย ความเรียงชิ้นชื่อของเขาเรื่อง “The Ballinese Cockfight” เป็นตัวอย่างเบื้องต้นของแนวทางสู่การศึกษาของเขา ปฏิบัติการของผู้ดูไก่ชนสะท้อนวัฒนธรรมซึ่งถูกมองว่าเป็นระบบสัญลักษณ์ (Semiotic system) วัฒนธรรมก่อเป็นรูปวัฒนธรรมทั้งหมด (a whole) ที่มันคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แกร์ตซ์มิได้เห็นวัฒนธรรมภายในกรอบของกระบวนการของสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมบาห์ลี เขาไม่ได้พิจารณาความแบ่งแยกและความขัดแย้งในสังคม ดังนั้น แม้เขาจะมีวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะหลีกเลี่ยงการสร้างระบบระเบียบเป็นกระบวนการและมุ่งมั่นหมายที่การแสดงออกพฤติกรรมเป็นการแสดงออกให้เป็นที่ประจักษ์ชัด เขาก็หาทางออกไปทางความคิดหลักเรื่องสังคมซึ่งเป็นความคิดหลักของประวัติศาสตร์มหภาคที่เขาเองปฏิเสธ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดความนิยมวิธีวิทยาที่ไม่สมเหตุสมผล (Methodological irrationalism) การตีความหมายสัญลักษณ์ไม่สามารถจะถูกนำไปทดลองโดยอาศัยประสบการณ์ ความหมายของวัฒนธรรมต่างด้าวเผชิญหน้ากับนักมานุษยวิทยาโดยตรง นี่คือการป้องกันมิให้มีการแนะนำความเอนเอียงอคติเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (A subjective bias) ซึ่งสมมุติกันว่าป้ายสีครอบคลุมผลงานของนักสังคมศาสตร์ผู้นิยมการวิเคราะห์ปัญหาที่มีทฤษฎีชี้นำและผลงานของนักประวัติศาสตร์แบบเก่าแก่ ผู้เชื่อว่าสามารถเข้าใจเรื่อง (Subject) ที่ตนศึกษา แต่ความจริงแล้ว ไม่มีกลไกทำงานควบคุมแกร์ตซ์ในการตีความวัฒนธรรม ผลก็คือ มีการแนะนำอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดหรือจินตนาการของนักมานุษยวิทยาเข้าไปในเนื้อเรื่อง (Subject matter) อีกครั้ง เมื่อปีแอร์ บัวร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) นักสังคมวิทยาฝรั่งเศสศึกษาวัฒนธรรมมุกรบ (Maghreb, แอฟริกาตะวันตกเฉียงเหนือ) เขาได้เสนอทฤษฎีที่แตกต่างแยกออกจากแกร์ตซ์ในการมองวัฒนธรรม แนวทางการศึกษาของบัวร์ดิเยอนั้นเนื้อหาต้องเรื่อง (Context, บริบท) เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม แนวทางสู่การศึกษาแบบนี้สะท้อนว่า เขาเริ่มต้นด้วยความคิดแบบมาร์กซ์ (Marxist thought) ในระยะแรก แต่สะท้อนการตีความลัทธิมาร์กซ์ใหม่ด้วย เขาเห็นพ้องกับมักซ์ เวเบอร์ว่า ในการวิเคราะห์ท้ายสุด ความคิดหลักว่าด้วยเกียรติยศ (Concept of honor) ได้เข้า

ไปในสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างพื้นฐานวัฒนธรรม (Cultural substratum) มันไม่เป็นที่เชื่อถือกันว่า วัฒนธรรมมีขีดความสามารถที่จะยึดถือรวมกันได้เองอีกต่อไป แต่ต้องเห็นวัฒนธรรมในแง่ของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสังคมและเศรษฐกิจ การที่จะเข้าถึงแนวทางสู่การศึกษาความเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น ต้องเข้าถึงโดยผ่านสัญลักษณ์

ในที่นี้ เห็นควรกล่าวถึงการปรับปรุงแก้ไขแนวทางสู่การศึกษาแบบแกร์ตซ์และการประยุกต์ใช้แนวทางนี้กับแก่นเรื่องประวัติศาสตร์ ความเรียงของมาร์แชล ซาห์ลิน (Marshall Sahlin) เรื่อง “The death of Captain Cook” (ความตายของกัปตันคุก) และของโรเบิร์ต คาร์นตัน (Robert Darnton) เรื่อง **The Great Cat Massacre** ซาห์ลินก็ได้ฉายภาพให้เห็นวัฒนธรรมสองแบบที่แตกต่างกัน มีปฏิกริยาต่อกัน (Interaction) คือ วัฒนธรรมโพลินีเซียน (Polynesian Culture) ของหมู่เกาะฮาวาย (Hawaii) กับวัฒนธรรมตะวันตกของนักสำรวจชาวอังกฤษที่กระทบวัฒนธรรมโพลินีเซียน วัฒนธรรมทั้งสองต่างก็มีความสมเหตุสมผลในตัวของมันเอง ซาห์ลินได้หาหนทางที่จะอธิบายเรื่องชาวฮาวายฆาตกรรมกัปตันคุกว่าสืบเนื่องมาจากจรรยาบรรณศีลธรรมของวัฒนธรรมฮาวายและเห็นว่า การฆาตกรรมก็มาจากการที่ชาวตะวันตกแผ่ขยายลัทธิทุนนิยม (Capitalism) มีการค้าและธุรกิจเป็นต้นเหตุ ดังนั้น ตัวบทเนื้อเรื่อง (Text) จึงเชื่อมติดกับท้องเรื่อง (Context) เดิมทีแกร์ตซ์ได้แยกตัวบทออกจากท้องเรื่อง แต่การสร้างหรือจำลองวัฒนธรรมฮาวาย ก็เหมือนแกร์ตซ์ศึกษาวัฒนธรรมบาห์ลี กล่าวคือ การสร้างหรือจำลองวัฒนธรรมฮาวายมีกลไกใช้ประสบการณ์ควบคุมน้อย คาร์นตันได้เล่าเรื่องพิธี่มาแวนใหม่โดยใช้เรื่องที่น่าพิศวงหัดการพิมพ์คนหนึ่งเล่าหลังเหตุการณ์ 30 ปีนั้นเป็นพื้นฐาน คาร์นตันได้ดำเนินเรื่องว่า การฆ่าแมวเป็นสัญลักษณ์ของพฤติกรรมแข็งข้อต่อนายจ้างและภรรยาของเขา ตามชาร์ตียร์ (Chartier) คาร์นตันได้ใช้วัฒนธรรมในความหมายของแกร์ตซ์คือ “แบบอย่างของความหมาย (Pattern of meaning) ที่ถ่ายทอดมาในประวัติศาสตร์ เป็นแบบอย่างที่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์ เป็นระบบความคิดหลักที่สืบทอดมาและแสดงออกในรูปแบบของสัญลักษณ์ มนุษย์ใช้สัญลักษณ์เป็นเครื่องสื่อสารความรู้เกี่ยวกับชีวิตและทรศนะต่อชีวิต และเป็นเครื่องรักษาและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับชีวิตและทรศนะต่อชีวิต” คาร์นตันก็เหมือนเลอ ร็ว ลาดูรี (Le Roy Ladurie) ที่เขียนเรื่อง **Carnival in Romans** เขาได้ตีความหมายคตินิยมการใช้พิธีกรรมในศาสนา (Ritualism) เพื่อการสังหารหมู่ว่าเป็นความก้าวร้าว

ทางเพศ (Sexual aggression) บรรดาผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมเผชิญหน้ากับผู้เป็นใหญ่ของตนโดยใช้ความก้าวร้าวทางเพศเป็นสัญลักษณ์ ดังที่แกร์ตซ์ได้ทำมาแล้วใน “Balinese Cockfighting” คาร์นตันได้หาหนทางที่จะไขว่คว้าหาวัฒนธรรมพื้นบ้านใหม่ ในขณะเดียวกัน เขาได้จัดเรื่องนี้ไว้ภายในบริบทที่กว้างกว่านั้น ซึ่งเป็นท้องเรื่องของความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจากการแปรเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจของกิจการพิมพ์ที่ได้รับความกดดันจากกระบวนการเจริญและทันสมัยแบบลัทธิทุนนิยม แต่ก็ยังมีคำถามปรากฏว่า จะสามารถสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ได้อย่างแท้จริงหรือไม่ในท่ามกลางความสลับซับซ้อน โดยสร้างวัฒนธรรมผ่าน “การบรรยายอย่างหนา” เรื่อง หม่าแมวและเรื่องรำลึกถึงการชนไก่ของชาวบาาหลี

แม้บรรดานักประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจะอ้างถึงแกร์ตซ์บ่อยครั้ง แต่อันที่จริงแล้ว เขาได้พิสูจน์ว่ามีคุณค่าจำกัดมากต่อผลงานของพวกเขา เป็นแต่เพียงเสริมส่งพวกเขาให้หันหลังออกห่างจากสิ่งที่เขาเรียกว่า “วิทยาศาสตร์ที่มีการทดลอง (An experimental science) เพื่อแสวงหากฎเกณฑ์” ไปสู่ “วิทยาศาสตร์ที่มีการตีความหมาย” (Interpretive science) เพื่อแสวงหาความหมาย” ในการแสวงหาความหมายนั้น ภาษากลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ (Semiotic tool) ดังนั้น ได้เกิดจุดหัวเลี้ยวหัวต่อขึ้นทางภาษา (“Linguistic turn”) ในด้านต่าง ๆ หลากหลายของประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural history) แต่ไม่มีที่ไหนที่ความเชื่อที่ว่า ภาษาอ้างถึงความเป็นจริงนั้นถูกละทิ้ง ดังที่มีปรากฏอยู่ในการที่บาร์ทส์ (Barthes) แครร์ริดา (Derrida) และลีโอทาร์ด (Lyotard) ตีความหมายทฤษฎีภาษาของโซซูร์ (Saussure) ใหม่อีกครั้ง

ภาษาหรือวาทกรรม : เครื่องชี้ทางสู่ความเป็นจริงของสังคม

เจ. จี. เอ. โปกค็อก (J. G. A. Pocock) เควนติน สกินเนอร์ (Quentin Skinner) และไรน์ฮาร์ด โคเซเลค (Reinhart Koselleck) ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง การศึกษาของทั้งสามคนไปไกลสุดจากมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและมีความเหมือนมากใกล้เคียงกับรูปแบบเดิมของประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา (Intellectual history) พวกเขาคล้ายคลึงกับประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาในหลายวิถีทาง ดังมีตัวแทนคือ ประวัติศาสตร์คลาสสิกว่าด้วยความคิด (Histories of ideas) โดยเบเนด็ิตโต โครเซ (Benedetto Croce) ฟรีดริช ไมเนอเคอ (Friedrich Meinecke)

อาร์. จี. โคลลิงวูด (R. G. Collingwood) และอาร์เธอร์ เลิฟจอย (Arthur Lovejoy) พวกเขาได้ดำเนินการศึกษาตีความหมายตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts) ที่ตกทอดมาจากนักทฤษฎีการเมืองผู้ยิ่งใหญ่ พวกเขาเห็นว่า เอกสารตัวบทเหล่านั้นมีความตั้งใจของผู้แต่ง และในทฤษฎีของพวกเขา มันก็ยังเป็นพันธกิจต่อไปของนักประวัติศาสตร์ เจกเช่นนักประวัติศาสตร์ในยุคคลาสสิกที่จะต้องเจาะลึกความหมายของตัวบทเนื้อเรื่องให้ถึงแก่นบึ้ง เนื่องจากความคิดไม่อาจจะเป็นที่เข้าใจได้ในเบื้องต้นว่าเป็นการสร้างสรรค์ของจิตที่ยิ่งใหญ่ (คือนักคิด) ได้อีกต่อไป หากแต่ความคิดถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรม (Discourse) ของชุมชน ปัญญาชนผู้แสดงออกความคิด โพลอร์คและสกินเนอร์ หันไปสู่การสืบต่อเนื้อหาของความคิดทางการเมืองตะวันตก จากลัทธิมนุษยนิยม (Humanism) แบบนครฟลอเรนซ์ ไปสู่การทะยานขึ้นมาของความคิดหลักเรื่องสังคมอาริย (Concept of civil society) ในสมัยประเทืองปัญญา ทั้งสองคนใช้ศัพท์บัญญัติว่า “Political thought” (ความคิดทางการเมือง) ในชื่อหนังสือของพวกเขา พวกเขาแสดงตนแตกต่างโดดเด่นจากประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาแบบเก่า ด้วยการย้ำโครงสร้างที่ไม่เกี่ยวข้อง (Discursive structures) ที่ยังมีมาช้านาน ในการพิจารณาเห็นว่าตัวบทเนื้อเรื่องเป็นสื่อพาหะสำหรับการติดต่อสื่อสารความคิดอย่างรู้สึกได้ พวกเขาแตกต่างจากความคิดของลัทธิไม่นิยมความทันสมัย เป็นความคิดทางภาษาและวาทกรรม พวกเขาได้แสดงความคิดว่า ความคิด (Ideas) ยังถูกนับเนื่องและแสดงออกโดยมนุษย์ผู้มีความคิด ผู้รู้สึกตัวว่ากำลังกระทำอะไร แต่กระนั้น ความคิดก็สะท้อนและแสดงออกในกรอบของวาทกรรมของชุมชนของพวกเขา วาทกรรมตั้งข้อสมมุติล่วงหน้าชุมชนของผู้กระทำผู้ปกครองตนเอง ผู้ติดต่อสื่อสารกัน เพราะพูดภาษาเดียวกัน พวกเขาสามารถสร้างผลกระทบต่อโลกการเมืองและสังคมได้โดยใช้ภาษา ความคิดความเข้าใจด้วยวาทกรรมมิได้ถูกขจัดออกไปไกลนักจากทฤษฎีว่าด้วยการกระทำที่เป็นสื่อ (Theory of communicative action) ซึ่งเป็นทฤษฎีของเยอร์เกน ฮาเบอร์มัส (Jürgen Habermas) วาทกรรมมีส่วนทำให้เกิดการก่อรูปก่อร่างของความเป็นจริงทางการเมืองความเป็นจริงนั้นก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อวาทกรรม ไรน์ฮาร์ด โคเซเลค (Reinhart Koselleck) ไปไกลกว่าโพลอร์คและสกินเนอร์ ในการใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองใหม่และประวัติศาสตร์โครงสร้างทางการเมืองและสังคม ใน ค.ศ. 1973 โคเซเลคพร้อมด้วยแวร์เนอร์ คอนเซอ (Werner Conze) และออตโต บรุนเนอร์

(Otto Brunner) นักประวัติศาสตร์สังคมชาวเยอรมันที่สำคัญที่สุด ได้เผยแพร่สารานุกรม เรื่อง “Basic Historical Concepts” (“ความคิดพื้นฐานทางประวัติศาสตร์”) สารานุกรมมี 7 เล่ม ในบทความขนาดยาวทั้งหลาย บางเรื่องมีความยาวเกิน 100 หน้า ผู้แต่งตรวจสอบลึกถึงความหมายและการแปรเปลี่ยนรูปแบบของความคิดหลักทางการเมืองและสังคมในเยอรมนีระหว่าง ค.ศ. 1750-1850 ข้อสันนิษฐานมีอยู่ว่า ถ้าใช้วิธีการวิเคราะห์ภาษาทางการเมืองและสังคมของยุคสมัย จะสามารถใช้ปรัชญาแห่งรู้ (Insights) เข้าถึงการแปรเปลี่ยนรูปแบบสังคมและการเมืองตั้งแต่สมัยก่อนสมัยใหม่จนถึงสมัยมีสถาบันทันสมัย และเข้าถึงแบบอย่างทันสมัยของความคิด (Thought patterns) ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาสำคัญนั้น

ผลงานของลินน์ ฮันต์ (Lynn Hunt) ฟร็องซัวส์ ฟูเรต์ (François Furet) มอริซ อากีออลอง (Maurice Agulhon) โมนา โอซูฟ (Mona Ozouf) และวิลเลียม ซูเวล (William Sewell) ล้วนเป็นผลงานเรื่องความเปลี่ยนแปลงขั้นปฏิวัติในฝรั่งเศส ผลงานเหล่านั้นแสดงวิธีการที่ใกล้เคียงกว่านั้นที่จะเข้าสู่วิธีการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์การเมืองโดยเน้นหนักสัญลักษณ์ (Symbols) มากกว่าความคิดหลัก (Concepts) ในต้นทศวรรษที่ 1970 เรจิน โรเบง (Régine Robin) ได้วิเคราะห์ภาษาของหนังสือ *Cahiers de doléances* ในขั้นตอนแรกของการปฏิวัติฝรั่งเศส และวิเคราะห์ความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิดและพฤติกรรม โดยเฉพาะศัพท์บัญญัติทางการเมือง อาทิ “nation” “Citoyen” และ “seigneur” ใน ค.ศ. 1976 ลินน์ ฮันต์ อธิบายไว้ในบทนำของเรื่อง **Politics, Culture and Class in the French Revolution (1984)** ว่า “หนังสือนี้เป็นผลงานที่คิดเข้าใจกันว่าเริ่มต้นด้วยการ “เป็นประวัติศาสตร์สังคมของการเมืองแบบปฏิวัติ” แต่กลับกลายเป็นการวิเคราะห์วัฒนธรรมมากขึ้นทุกที “โดยโครงสร้างทางการเมือง...กลายเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราว” ฮันต์มิได้ปฏิเสธบทบาทของโครงสร้างและกระบวนการในการทำให้เกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสเสียทีเดียว การเมืองของการปฏิวัติมิได้เพียงแต่แสดงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม หากแต่บรรดานักปฏิวัติยังเข้าร่วมในการสร้างรูปแบบสังคมใหม่ด้วย ดังปรากฏจากภาษา ภาพลักษณ์และกิจวัตรประจำวันทางการเมืองของพวกเขา โดยวิถีทางนี้ พวกเขามีส่วนทำให้เกิดการสร้างเงื่อนไขสังคมและการเมืองใหม่สำหรับฮันต์แล้ว ปัจจัยชี้ขาดในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของการปฏิวัติฝรั่งเศสคือ ท่าทีอิริยาบถอันเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic gestures) ภาพลักษณ์และวาท

ศิลป์ของบรรดานักปฏิวัติ ฮันต์ได้แสดงความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อฟูเรต์ อากีอลองและโอซูฟ ฟูเรต์เดิมเป็นนักนิยมนมาร์กซ์ ในทศวรรษที่ 1960 และต้นทศวรรษที่ 1970 เขาสนับสนุนการเริ่มต้นทางสังคมศาสตร์ที่เน้นแนวโน้มด้านปริมาณ ในทศวรรษที่ 1970 นอกจากเขาจะตั้งประเด็นกับเรื่องแนวทางการวิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์ของอัลแบร์ต โซบูล (Albert Soboul) ที่วิเคราะห์การปฏิวัติฝรั่งเศสแล้ว เขายังตั้งประเด็นกับนักวิจารณ์แนวมาร์กซ์อีกด้วย คือ อัลเฟรด คอบบัน (Alfred Cobban) และจอร์จ เทย์เลอร์ (George Taylor) นักวิจารณ์ทั้งสองคนได้พิจารณาความคิดหลักของโซบูล หรือของเลอเฟวว์ (Lefebvre) ซึ่งเป็นความคิดหลักว่าด้วยการปฏิวัติของชนชั้นกลาง (A bourgeois revolution) คอบบันและเทย์เลอร์เห็นว่าความคิดของโซบูลและเลอเฟวว์เป็นความคิดที่ไม่เพียงพอเลย แต่ยังแสวงหาคำอธิบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ฟูเรต์แสวงหาทางที่จะกำหนดให้การปฏิวัติอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมการเมืองที่มีความคิด (Ideas) แสดงบทบาทสำคัญ อากีอลอง (Aguilhon) และโอซูฟ (Ozouf) ได้พัฒนาความคิดหลักเรื่องวัฒนธรรมการเมืองต่อไปในผลงานการศึกษาของพวกเขาเรื่องงานเทศกาลรื่นเริง สัญลักษณ์และวาทศิลป์ในสมัยปฏิวัติ ซึ่งล้วนก่อเกิดความรู้สึกสำนึกในความเป็นสาธารณรัฐ (Republic) ของฝรั่งเศสขึ้นในมวลหมู่ประชาชนในวงกว้าง

ในลักษณะการเดียวกัน วิลเลียม ชูเวลแต่งเรื่อง **Work and Revolution in France : The Language of Labor from the Old Regime to 1848 (1980)** เขาเขียนหนักแน่นเรื่องบทบาทสำคัญของภาษาในการสร้างจิตสำนึกปฏิวัติให้แก่ผู้ใช้แรงงาน เขามีเป้าหมายอยู่ที่ความเคลื่อนไหวของการที่คิดจะปฏิวัติ ความเคลื่อนไหวนั้นนำไปสู่เหตุการณ์ปี ค.ศ. 1848 ในเมืองมาร์เซยส์ (Marseilles) เขาชี้ให้เห็นเสียงปวงชนเห็นชอบซึ่งเป็นเรื่องที่มีการศึกษากันเมื่อเร็ว ๆ นี้ แรงกระตุ้นสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการกระทำนัดหยุดงานและความรุนแรงที่ระเบิดขึ้นในฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี และสหรัฐอเมริกาในต้น ๆ หลายทศวรรษของกระบวนการอุตสาหกรรมนั้น มิได้เกิดจากผู้ใช้แรงงาน ดังที่บรรดาผู้นิยมมาร์กซ์ได้สันนิษฐาน หากแต่เกิดจากช่างศิลป์ (Artisans) ดังนั้น การปฏิวัติปี 1848 จึงอุบัติขึ้นภายในกรอบของความนึกคิดซึ่งฝังรากลึกมากในโลกก่อนสมัยอุตสาหกรรม เป็นโลกของหมู่คณะบุคคลรวมตัวกันเป็นโลกของชมรมสมาคม (Corporatist world) ชูเวลได้ตั้งข้อสังเกตว่า “แม้เห็นได้ชัดว่า เราไม่สามารถหวังที่จะได้รับประสบการณ์ดังที่ผู้ใช้แรงงานได้รับในศตวรรษที่ 19... ด้วยความชาญฉลาดเข้าใจ

คิด เราสามารถสืบค้นในเอกสารบันทึกที่เหลืรอดมา สืบค้นให้ได้มาซึ่งรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ บรรดาผู้ใช้แรงงานได้รับประสบการณ์ในโลกของตนโดยผ่านรูปแบบเชิงสัญลักษณ์” และ “เพราะการสื่อสารมิได้ถูกจำกัดอยู่ที่การพูดและการเขียน เราต้องแสวงหารูปแบบที่เข้าใจได้ ของกิจกรรมอื่นมากมาย เหตุการณ์และสถาบัน : รูปแบบของธรรมเนียมปฏิบัติของบรรดา องค์กรของช่างศิลป์ รูปแบบของพิธีกรรม (Rituals) และพิธี รูปแบบของรูปร่างการเดินขบวน ประท้วงเรื่องการเมือง รูปแบบของกฎระเบียบโดยนิตินัย รูปแบบรายละเอียดขององค์กรแห่ง การผลิต” รูปแบบของกิจกรรมเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นความคิดหลักเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic contept) และความสามัคคีรวมพลังตามความนึกคิดของประสบการณ์ของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

ขณะที่ชูเวลล์ย้ำหนักแน่นบทบาทของสัญลักษณ์ การ์ธ สเตคแมน โจนส์ (Gareth Stedman Jones) และโทมัส ซิลเดอร์ส (Thomas Childers) ก็สนใจภาษาอย่างแน่วแน่มโดยตรง โดยเฉพาะสเตคแมน โจนส์ ได้ย้ำขอบเขตที่ภาษามิได้เพียงแต่แสดงออกความเป็นจริงของ สังคมเท่านั้น หากแต่ยังสร้างความเป็นจริงของสังคมด้วย ถึงกระนั้น ทั้งสามคนยอมรับการ ดำรงคงอยู่ของ โครงสร้างแท้จริงและกระบวนการแท้จริงของสังคมและเห็นเครื่องมืออยู่ใน ภาษาเพื่อตรวจสอบโครงสร้างและกระบวนการ ดังเช่น ทอมป์สัน (Thompson) สเตคแมน โจนส์ ทำงานเกี่ยวกับธรรมเนียมของชนชั้นผู้ใช้แรงงานของอังกฤษ เขาพบว่า ทอมป์สันมี ส่วนปลดปล่อยความคิดว่าด้วยจิตสำนึกในชนชั้นออกจากเครื่องเชื่อมโดยตรงกับฐาน เศรษฐกิจ แต่สเตคแมน โจนส์ มุ่งเฉพาะมากกว่าทอมป์สัน เขากำหนดที่หมายขององค์ ประกอบจำเป็นยิ่งของจิตสำนึกในชนชั้นไว้ในภาษาของชนชั้น (Language of class) ความคิด ของทอมป์สันเรื่องประสบการณ์ของชนชั้นผู้ใช้แรงงานนั้น จำเป็นต้องถูกกำหนดนิยาม เพราะ ประสบการณ์นี้ฝังตัวอยู่ในภาษาที่ได้ให้โครงสร้างแก่ประสบการณ์ เพราะฉะนั้น ความคิดหลัก ที่ตามธรรมเนียมแล้วเคยตีความหมายลัทธิปฏิรูปการเมืองอังกฤษ (Chartism) ว่าเป็นเรื่องจิต สำนึกในชนชั้น จึงเป็นความคิดที่ไม่เพียงพอ ถ้ามองข้ามขอบเขตที่ลัทธิปฏิรูปการเมืองถูกฝัง ตัวอยู่ในภาษาการเมืองมากกว่าอยู่ในโครงสร้างของสังคม การขึ้นและตกของลัทธิปฏิรูปการ เมืองถูกกำหนดโดยความทุกข์ยากทางด้านเศรษฐกิจหรือการแปรเปลี่ยนรูปแบบสังคมโดย เหตุการปฏิวัติอุตสาหกรรม น้อยกว่าถูกกำหนดโดยภาษาการเมืองที่ผู้สนับสนุนลัทธิปฏิรูป ใช้เพื่อตีความหมายการที่พวกตนถูกกีดกันมิให้ได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม หามิได้ นี้

มิได้หมายความว่า สภาพเศรษฐกิจและการแปรเปลี่ยนรูปแบบสังคมต้องถูกละเอียดเมื่อวิเคราะห์ ลัทธิปฏิรูปการเมืองว่าเป็นความเคลื่อนไหวทางการเมือง ดังที่ซูเวลละเลยมิได้มากกว่านั้นอีก เมื่อศึกษาความเคลื่อนไหวของการปฏิวัติที่นำไปสู่การลุกฮือใน ค.ศ. 1848 ในเมืองมาร์เซยส์ สภาพเศรษฐกิจและการแปรเปลี่ยนรูปแบบของสังคมต้องเป็นที่เข้าใจได้โดยวิธีการใช้ภาษา และวาทกรรม (Discourse) ที่ทำให้จิตสำนึกทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานก่อเกิดเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา

พรรณษะเดียวกันนี้ปรากฏอยู่ในความเรียงของโทมัส ซิลเคอร์ส เรื่อง “The Social Language of Politics in Germany” เขาแสดงความคิดของเขาสัมพันธ์กับความคิดของฮันด์ สเตดแมน โจนส์ ซูเวลและโจแอน สก็อต (Joan Scott) ความสนใจทันทีของเขาคือ วัฒนธรรมการเมืองของสาธารณรัฐไวมาร์ (Weimar Republic, หลังสงครามโลกครั้งที่ 1) ซึ่งนำไปสู่การเถลิงอำนาจของนาซี (Nazis) จุดเริ่มต้นของเขาคือ การโต้แย้งระหว่างบรรดานักประวัติศาสตร์ที่เริ่มต้นด้วยการนิยมนิคมสังคมศาสตร์ (Social science-oriented historians) อาทิ ฮันส์ อุลริช เวห์เลอร์ (Hans Ulrich Wehler) และเยอร์เก็น คอร์ก้า (Jürgen Korka) ทั้งสองคนอธิบายลัทธินาซี (Nazism) ในแง่ที่ว่า เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่ล่าช้าและไม่สำเร็จลุล่วงของเยอรมนีในยุคแห่งกระบวนการอุตสาหกรรม กับฝ่ายหนึ่งคือ นักวิจารณ์ชาวอังกฤษคือ เจฟฟ์ อีลีย์ (Geoff Eley) และเดวิด แบล็คเบิร์น (David Blackbourn) ผู้ตั้งคำถามเป็นประเด็นว่า กระบวนการเจริญและทันสมัยในเยอรมนีแตกต่างอย่างแท้จริงจากกระบวนการในประเทศอื่น ทั้งสองประเด็นที่โต้แย้งกันนั้นยังไม่เพียงพอในสายตาของซิลเคอร์ส เพราะยังอาศัยเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างโดดเด่นพิเศษเกินไป ซิลเคอร์สไม่ปฏิเสธความสำคัญของปัจจัยนั้น แต่เขาเชื่อว่า ต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านั้นในกรอบของภาษาการเมือง ภาษาการเมืองนี้สะท้อนความโดดเด่นแท้จริงของสังคม แต่ก็สร้างจิตสำนึกทางการเมืองและสังคมของชนชั้นทั้งหลายให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา บรรดาชนชั้นพูดถึงภาษาและฟังภาษา เพราะฉะนั้น ซิลเคอร์สเริ่มต้นที่จะตรวจสอบศัพท์แสงที่บรรดาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ บรรดาเจ้าหน้าที่แห่งรัฐและบุคคลทั้งหลายให้มา เพื่อจำแนกแยกแยะจิตสำนึกทางการเมืองของบรรดาฝ่ายต่าง ๆ ที่เป็นคู่แข่งชิงชัย ในการตรวจสอบนี้ เขาวิเคราะห์ภาษาที่ใช้อยู่ในวรรณกรรมและกิจกรรมลำเอียงมีฝักมีฝ่ายวันต่อวัน — แผ่นปลิว จุลสาร โปสเตอร์ สุนทรพจน์และการพบปะประชุม — เป็น

วรรณกรรมและกิจการสำหรับการรณรงค์ระดับชาติและการต่อสู้ชิงชัยระดับท้องถิ่นมากมายหลายแห่งระหว่าง ค.ศ. 1919 ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1933 เมื่อฮิตเลอร์เถลิงอำนาจ ซิดเดอร์สวีเคราห์ภาษาเพื่อสร้างวาทกรรมทางการเมืองแห่งระยะเวลานั้นขึ้นมาใหม่อีกครั้ง เขาก็แจกเช่นซูลและสเตคแมน โจนส์ ได้ทำทนาย “การให้ความสำคัญลำดับแรกแก่การศึกษาธรรมชาติของเหตุการณ์เศรษฐกิจที่เป็นจริงในฐานะที่เป็นสากลที่สุด” (“ontological priority of economic events”)

ในความเรียงของโจแอน สก็อต (Joan Scott) เรื่อง **Gender and the Politics of History** (1988) อย่างน้อยที่สุด ในการกำหนดทฤษฎี โจแอน สก็อตได้สนับสนุนความสำคัญความเป็นเอกของการพูด (Speech) รุนแรงยิ่งกว่านักประวัติศาสตร์ผู้ใดที่ได้กล่าวมาแล้ว โจแอน สก็อตเพียรพยายามที่จะปูพื้นฐานเพื่อ “ประวัติศาสตร์สำหรับผู้อ่านสตรี” (“feminist readings of history”) โจแอน สก็อตไม่เหมือนบรรดานักประวัติศาสตร์เหล่านั้น เธอเห็นพ้องรับรองความคิดเห็นหลักของแดร์ริดา (Derrida) ที่ว่าด้วยภาษาและความคิดหลักของฟูโกต์ที่ว่าด้วยอำนาจ เธอเห็นด้วยกับแดร์ริดาว่า ภาษาเก่าแก่ได้กำหนดระเบียบลำดับชั้นของภาษา (A hierarchical order) ซึ่งมีผลในระยะยาวนานในการกดขี่สตรี โจแอนยอมรับความคิดเห็นของฟูโกต์ที่ว่า ความรู้สร้างอำนาจและการครอบงำ แต่ขณะที่ตำแหน่งฐานะของแดร์ริดาได้กำหนดลัทธินิยมว่าสรรพสิ่งล้วนมีผลมาจากภาษา (A linguistic determinism) ลัทธินี้เหลือช่องว่างน้อยสำหรับโครงการทางการเมืองที่แข็งขัน สก็อตได้กำหนดให้การเมืองมีความเสมอภาคทั้งหญิงและชาย (Feminist politics) และจัดวางการเมืองนี้เป็นพื้นฐานของทฤษฎีของแดร์ริดาที่ว่าด้วยภาษา โจแอนได้ถกแถลงอย่างน่าเชื่อถือว่า เพศ (Gender) มีความหมายทางการเมืองและสังคม แตกต่างเป็นตรงกันข้ามกับความหมายของเพศในทางชีววิทยา ความหมายมิได้เป็นไปเช่นนั้นตามธรรมชาติ หากแต่เป็นไปโดยเหตุภาษา โจแอน สก็อต วิพากษ์วิจารณ์สเตค

“ontology ภาววิทยา : สาขาหนึ่งของอภิปรัชญา (metaphysics) ที่ศึกษาว่า อะไรคือสิ่งที่เป็นจริง กล่าวคือ ศึกษาธรรมชาติของสิ่งที่เป็นจริงในฐานะที่เป็นสากลที่สุด หรือในฐานะที่เป็น สิ่ง ไม่ใช่ในฐานะสิ่งนั้นหรือสิ่งนี้โดยเฉพาะ เช่น ไม่ใช่ในฐานะที่เป็นต้นไม้ เป็นคน เป็นหิน” ดูพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำ “ontology.”

แมน โจนส์ เพราะ “เขาถือภาษาเป็นเพียงพาหะสำหรับการสื่อสารความคิดมากกว่าจะเป็นระบบให้ความหมายหรือเป็นกระบวนการให้ความหมาย (A process of signification)” ยิ่งไปกว่านั้นอีก โจแอนได้ตั้งข้อสังเกตอย่างวิพากษ์วิจารณ์ว่า “เขาลิ้นโลกกลับไปสู่ความคิดเห็นที่ว่า ‘ภาษา’ สะท้อนความเป็นจริงภายนอกตัวภาษาเอง มากกว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นจริง” ข้อสังเกตนี้ได้ทำให้ช่วงเวลาตั้งข้อสังเกตไว้ในบทวิจารณ์ความเรียงในลักษณะตรงกันข้ามว่า “สก็อตยอมรับแล้วลัทธินิยมของแคร์ริคาที่นิยมวิธีการวิเคราะห์วรรณกรรมตามทฤษฎีที่ว่า โดยธรรมชาติของภาษาและการใช้ภาษาแล้ว ‘ไม่มีตัวบทเนื้อเรื่อง (Text) ใด มีความหมายคงที่ สอดคล้องไม่ขัดแย้งเลย (Deconstructionism)’ สก็อตยอมรับลัทธินั้นอย่างไม่วิพากษ์วิจารณ์เกินไป และไม่ได้พิจารณาปัญหาทั้งหลายที่ฝังคิอยู่อย่างเพียงพอเมื่อยึดถือเอาศัพท์แสงทฤษฎีที่ปรัชญาและวรรณกรรมวิจารณ์ (Literary criticism) ได้พัฒนาอย่างริเริ่มมาก่อน เพื่อนำไปใช้สำหรับศึกษาประวัติศาสตร์” ดังนั้น “เธอ [โจแอน สก็อต] ได้แย้งว่า ความแตกต่างอย่างสำคัญใด ๆ ที่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป (Distinction) ระหว่างประวัติศาสตร์กับวรรณกรรมได้ปลาสนาการไป” เมื่ออิกเกอร์ส (Iggers) ติดต่อถามโจแอน สก็อตเรื่องนี้ โจแอนได้ตอบว่า “ฉันมิได้โต้เถียงว่า ความเป็นจริงเป็นเพียงตัวบทเนื้อเรื่อง (Text) หากแต่โต้เถียงมากกว่าว่า ความเป็นจริงเป็นสิ่งที่สามารถบรรลุถึงได้โดยภาษาเท่านั้น ดังนั้น โครงสร้างทางสังคมและการเมืองมิได้ถูกปฏิเสธ หากแต่ถูกศึกษามากกว่า โดยผ่านการแสดงออกของมันด้วยภาษา (Linguistic articulation) และแคร์ริคาเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาเช่นนี้...” ถ้ายกเว้นเสียเรื่องโจแอน สก็อต อาศัยแคร์ริคาแล้ว นี่คือการลึกลับซึ่งที่ไม่จำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องแตกต่างจากความลึกลับซึ่งแบบสเตดแมน โจนส์ที่โจแอน สก็อตวิพากษ์วิจารณ์ อันที่จริงแล้ว โจแอน สก็อตศึกษาบทบาทของสตรีชั้นผู้นำผู้เป็นผู้แทนทรนสนะหญิงชายเสมอภาคกันในความเคลื่อนไหวของการปฏิวัติในฝรั่งเศส ในการศึกษานั้น โจแอน สก็อตกำหนดให้ภาษามีบทบาทคล้ายคลึงกับบทบาทของภาษาที่ช่วงเวลาและสเตดแมน โจนส์ได้กำหนดมาแล้ว

---

¹ แปลอนุโลมตามความหมายทั่วไปของคำ “Deconstruction” ใน Webster’s.

บทสรุป

ทฤษฎีภาษา (Linguistic theory) ได้พัฒนามาแล้วในทฤษฎีวรรณกรรมฝรั่งเศส จาก บาร์ทส์ (Barthes) ไปสู่แดร์ริดา (Derrida) และลีโอทาร์ด (Lyotard) ทฤษฎีภาษามีองค์ประกอบหนึ่งที่ต้องถูกพิจารณาอย่างจริงจัง เป็นองค์ประกอบที่มีการประยุกต์ใช้มากมาด้วยความคิดทางประวัติศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์ บรรดาผู้เข้าร่วมการถกเถียงได้หยิบยกประเด็นอย่างถูกต้องว่า เมื่อพิจารณาถึงโดยรวมแล้ว ประวัติศาสตร์มิได้มีทั้งเอกภาพเกิดขึ้นหรือความเป็นปึกแผ่นแน่นอนหนา ทุกความคิดเห็นของประวัติศาสตร์เป็นความคิดหรือทฤษฎีที่สร้างขึ้นเพื่อถูกนำไปรวมไว้อย่างเป็นระเบียบ (A construct) ประกอบขึ้นโดยผ่านภาษา มนุษย์ ในฐานะที่เป็น เรื่อง (Subjects) สำหรับการเขียนประวัติศาสตร์ ไม่มีบุคลิกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยปลอดพ้นจากความขัดแย้งเป็นตรงกันข้าม (Contradictions) และความรู้สึกขัดแย้งกัน (Ambivalence เช่น รักเกลียดในเวลาเดียวกัน) ตัวบทเนื้อเรื่องทุกตัวบทสามารถที่จะถูกอ่านและถูกตีความหมายในวิถีทางต่าง ๆ เพราะตัวบทแสดงออกแต่ความตั้งใจที่ไม่มีความหมายกำกวม ฟูโกต์และแดร์ริดาได้มีเหตุผลที่ได้อธิบายให้เห็นนัยทางการเมืองของภาษาและความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของอำนาจที่ติดแนบแน่นอยู่กับนัยทางการเมืองของภาษา ความขัดแย้งเป็นตรงกันข้ามเหล่านี้แผ่ซ่านตลอดชีวิตมนุษย์ บีบบังคับให้ผู้สังเกตต้องวิเคราะห์ทุกตัวบทเนื้อเรื่องตามทฤษฎีที่ว่า ไม่มีตัวบทเนื้อเรื่องใดมีความหมายคงที่ สอดคล้องไม่ขัดแย้งเลย (Deconstructionism) เพื่อให้เห็นเป็นประจักษ์องค์ประกอบทางอุดมการณ์ของตัวบท ความเป็นจริงทุกประการมิได้ถูกสื่อสารโดยผ่านการพูดและวาทกรรมเท่านั้น หากแต่ยังถูกการพูดและวาทกรรมประกอบขึ้นตามวิถีทางพื้นฐานมาก

อย่างไรก็ตาม ปรัชญาภาษานี้สนับสนุนวรรณกรรมวิจารณ์ดีกว่าสนับสนุนการแต่งประวัติศาสตร์ สำหรับบันทึกประวัติศาสตร์แล้ว แม้จะใช้รูปแบบบรรยายความ (Narrative forms) ที่มีแบบอย่างใกล้เคียงแบบอย่างของวรรณคดี ก็ยังอ้างว่าถ่ายภาพหรือจำลองอดีตที่แท้จริงในขอบเขตที่ยิ่งใหญ่กว่ากรณีในวรรณกรรมบันเทิงคดี แม้อิแอส สก็อตและลินน์ ฮันต์ผู้แต่งหนังสือชุดเรื่อง **New Cultural History** จะปลุกกระตุ้นทฤษฎีภาษาแบบลัทธิไม่นิยมความทันสมัย แต่นักประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมได้เคลื่อนไหวไปสู่ทิศทางที่แตกต่างไปแล้ว หัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษาในการศึกษาประวัติศาสตร์ในทศวรรษครั้งที่ผ่านมาเป็นส่วน

หนึ่งของความเพียรพยายามที่จะทำลายลัทธินิยมว่าทุกสิ่งเป็นผลมาจากการลำดับเหตุปัจจัย (Sequence of causes) ซึ่งเป็นลัทธิที่ติดอยู่ในแนวทางสู่การศึกษาที่เก่ากว่านั้นทางสังคมและเศรษฐกิจ และหัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษายับยั้งทาบของปัจจัยวัฒนธรรม โดยปัจจัยภาษามีฐานะสำคัญ แต่ดังที่สเตคแมน โจนส์ได้ตั้งข้อสังเกต นี้มิใช่เรื่องการทดแทนการตีความทางสังคม (Social interpretation) ด้วยการตีความทางภาษา (Linguistic interpretation) หากแต่เป็นเรื่องของการตรวจสอบว่า การตีความทั้งสองแบบสัมพันธ์กันอย่างไร การวิเคราะห์ภาษาได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นเครื่องมือสำคัญส่งเสริมในการศึกษาประวัติศาสตร์การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ถึงกระนั้น โดยทั่วไปแล้ว แม้บรรดานักประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วในบทนี้ได้ย่ำแล้วถึงผลสะท้อนของภาษา วาทศาสตร์และพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์ ที่มีต่อจิตสำนึกและการกระทำทางการเมืองและสังคม แต่เรื่องที่ว่า “ความเป็นจริงมิได้ดำรงคงอยู่ ภาษาเท่านั้นที่ดำรงคงอยู่” ซึ่งเป็นเรื่องที่เถียงสุดนั้น มีผู้เห็นพ้องด้วยน้อย บรรดานักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเห็นพ้องกับคาร์โรล สมิธ-โรเซนเบิร์ก (Carroll Smith Rozenberg) ที่ว่า “ขณะที่ความแตกต่างทางภาษาสร้างสังคม ความแตกต่างทางสังคมสร้างภาษา”

จากมุมมองเบื่องลิกแห่งทศวรรษที่ 1990

ใน ค.ศ. 1979 ลอเรนซ์ สโตน ได้เขียนบทความโด่งดังเรื่อง “The Revival of Narrative” แสดงความกังขาแม่แบบการศึกษาประวัติศาสตร์แบบสังคมนิยม และได้รับการเริ่มต้นไปสู่มานุษยวิทยาและสัญลักษณ์ศาสตร์ ใน ค.ศ. 1991 ในหมายเหตุ (Note) เรื่อง “History and Postmodernism” ในวารสาร **Past and Present** อีก เขาแสดงความสนใจมากเรื่องทิศทางแรงมากที่วาทกรรมประวัติศาสตร์ (Historical discourse) ได้ยึดถือตั้งแต่นั้นมา ในบทความ “The Revival of Narrative” เขาได้ป่าวประกาศที่ว่า “[มี] การสิ้นสุดความพยายามที่จะอธิบายความเปลี่ยนแปลงในอดีตตามวิธีการวิทยาศาสตร์อย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน” บัดนี้ เขาได้เห็นภัยคุกคามประวัติศาสตร์เป็นทวีคูณ : จากลัทธิไม่นิยมความทันสมัย (Postmodernism) จากภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยาวัฒนธรรมและมานุษยวิทยาสัญลักษณ์ (Symbolic anthropology) และจากลัทธิประวัติศาสตร์นิยมใหม่ (New Historicism) ภัยคุกคามทั้งสามเห็นพร้อมกันในการจัดการกับหลักปฏิบัติทางการเมือง สถาบันและสังคม โดยถือหลักปฏิบัติ “เป็นระบบสัญลักษณ์หรือระบบรหัสเป็นชุด ๆ ที่ไม่เกี่ยวเนื่องกัน” “ตัวบทเนื้อเรื่อง (Texts) จึงกลายเป็นท้องพระโรงกระเจก มิได้สะท้อนอะไรนอกจากสะท้อนบรรดาตัวบทตนเอง และไม่ได้เสาะแสวงหาความจริง” จากมุมมองเบื่องลิกนี้ เมื่อพิจารณาบรรดาเหตุปัจจัยแล้ว “สิ่งที่ป็นจริง (the real) ก็คือสิ่งที่ถูกจินตนาการ เท่า ๆ กับเป็นภาพที่ปรากฏแต่ในจิต (imaginary)”

คำเตือนของสโตนก็ถูกแพทริก จอยซ์ (Patrick Joyce) นักประวัติศาสตร์สังคมนิยมและวัฒนธรรมชาวอังกฤษโจมตีทันทีทันควัน จอยซ์ยอมรับว่า “อาจจะกล่าวได้ว่า “สิ่งที่ป็นจริง”

“historicism ประวัติศาสตร์นิยม : 1. ทรรศนะที่ถือว่า ประวัติความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความสำคัญต่อภาวะปัจจุบันของสิ่งนั้น ดังนั้น ถ้าได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของสิ่งใดก็จะเข้าใจสิ่งนั้นแจ่มแจ้งขึ้น

2. ทรรศนะที่ถือว่า มีกฎควบคุมพัฒนาการของสังคมมนุษย์อยู่ และสามารถใช้กฎนี้พยากรณ์ได้ว่า ในอนาคต สังคมมนุษย์จะพัฒนาไปในรูปใด” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำ “historicism.”

(the “real”) สถิตอย่างอิสระจากตัวแทนของเรา [เป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นจริง]* แต่เขายืนยันว่า “ประวัติศาสตร์ไม่เคยปรากฏต่อเราในสิ่งใดนอกจากในรูปแบบโดยอ้อมที่ไม่เกี่ยวข้องกัน (a discursive form)” ในทฤษฎีของเขา ความก้าวหน้าที่สำคัญของลัทธิไม่นิยมความทันสมัยคือ การรับรองว่า “ไม่ปรากฏความสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งกันอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะในระบอบการปกครอง เศรษฐกิจ หรือระบบสังคม” และว่า “ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานเป็นที่อ้างอิงตัวบทเนื้อเรื่องได้ เราข้อมเข้าใจปริบท (ท้องเรื่อง) ทางประวัติศาสตร์จากตัวบทเนื้อเรื่อง”

แต่จากมุมมองเบื้องต้นแห่งทศวรรษที่ 1990 ฐานะของจอยซ์ดูเหมือนจะเป็นที่น่าเชื่อถือคล้ายตามได้น้อยมากในทศวรรษที่ผ่านมา แน่นนอน แม้แต่ในทศวรรษที่ 1980 แนวทางสู่การศึกษาแบบลัทธิไม่นิยมความทันสมัยดังที่จอยซ์กำหนดนิยามไว้นั้น ก็มีได้มีแนวทางผูกขาดเสียทีเดียว “หัวเลี้ยวหัวต่อทางภาษา” ที่ครอบครองหน้ากระดาษของวารสารปริทัศน์ **American Historical Review** และวารสารอื่นมากมายของสหรัฐอเมริกาในครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1980 ก็ไม่ได้เป็นที่หลงใหลได้ปลื้มทำนองนั้น สำหรับนักประวัติศาสตร์นอกทวีปอเมริกาเหนือ แม้แต่ในฝรั่งเศส แม้ว่าความคิดพื้นฐานมีกำเนิดก่อเกิดขึ้นส่วนใหญ่ในทฤษฎีวรรณกรรมของฝรั่งเศสจากบาร์ทส์ถึงแคร์ริกา ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตมาแล้วว่า ผลกระทบอันจำกัดก็ได้กำหนดทฤษฎีทั้งหลายอย่างรุนแรงว่า ภาษาย่อมเป็นไปตามกฎตายตัว และถูกกำหนดโดยลำดับแห่งเหตุปัจจัย ไม่เป็นไปตามเจตจำนงของมนุษย์ (Theories of linguistic determinism) ผลกระทบอันจำกัดนั้นปรากฏต่อการเขียนประวัติศาสตร์ แม้แต่บรรดานักเขียนก็ได้รับผลกระทบ เช่น โทมัส ซิลเดอร์ส กาทธ สเตคแมน โจนส์ วิลเลียม ชูเวล ลินน์ ฮันต์ พวกเขาเห็นเงื่อนไขจุดสำคัญ (Key) ในวาทกรรม เป็นเงื่อนไขจุดสำคัญไปสู่ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ สโตนสามารถที่จะถกเถียงโต้แย้งอย่างน่าเชื่อถือคล้ายตามว่า “เป็นไปได้ที่จะคิดถึงว่างานประวัติศาสตร์ที่สำคัญถูกเขียนขึ้นจากเบื้องต้นลัทธิไม่นิยมความทันสมัยโดยตลอด และใช้ภาษาและ

---

* ดันฉบับว่า “our representations of it [the “real”]” น่าจะมีความหมายเกี่ยวข้องกับ Representative theory ทฤษฎีตัวแทนที่ถือว่า “มนุษย์รู้จักสิ่งต่าง ๆ ในโลกภายนอก โดยผ่านมโนภาพ (idea) ที่เป็นตัวแทนของสิ่งเหล่านั้น” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำ “representative theory.”

ศัพท์แสงของลัทธิไม่นิยมความทันสมัย” บางที หนังสือของไซมอน ชามา (Simon Shama) เรื่อง **Dead Certainties : Unwarranted Speculations** และหนังสือของโจนาธาน สเปนซ์ (Jonathan Spence) เรื่อง **The Question of Hu** ไปไกลที่สุดไปในทิศทางของประวัติศาสตร์ นิพนธ์ซึ่งล้มล้างพรมแดนอย่างรู้ตัวระหว่างประวัติศาสตร์ที่เป็นวิชาการ (Scholarly history) กับนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical novel)

ก่อนที่ทศวรรษที่ 1980 จะก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 1990 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็น ปฏิวัติขึ้นในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก เมื่อมองย้อนหลังไป อาจจะอธิบายความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ ขณะเปลี่ยนแปลงนั้น ส่วนใหญ่มองไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงมาก่อน ความเปลี่ยนแปลงได้บ่อนเซาะความมั่นใจตนเองของสังคมศาสตร์ที่เก่ากว่านั้นไปในวิถีทางที่สำคัญ สังคมศาสตร์เคยมั่นใจตนเองด้วยความเชื่อว่า เป็นไปได้ที่จะอธิบายสังคมได้อย่าง สอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน เป็นไปได้ที่จะอธิบายประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ได้อย่างสอดคล้อง ไม่ขัดแย้งกัน ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่โดยทั่วไปแล้วพิถีพิถันไม่ใส่ใจปริบท (ท้องเรื่อง) ทางการเมืองของวัฒนธรรมของชีวิตประจำวัน ความล้มเหลวของลัทธิคอมมิวนิสต์ปรากฏออกมา เป็นการยืนยันการทำนายทายทักของชาวตะวันตกผู้นิยมลัทธิทุนนิยม เช่น ฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis Fukuyama) พวกเขาเชื่อกันตามว่า กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยย่อมมี แรงกดดันที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจการตลาดรวม (Corporate market economy) และระบอบประชาธิปไตยที่มีระบบผู้แทนอย่างจำเป็นยิ่ง ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจะกลายเป็นแบบสำหรับโลก--- แม้เหตุการณ์ต่อมาไม่ช้านักใน ค.ศ. 1989 จะไม่เห็นชอบด้วยกับคำทำนายเช่นนั้น แม้จะมีคำทำนายเช่นนั้น นักวิเคราะห์น้อยรายมากจะคาดการณ์ว่าระบบโซเวียตจะเกิดทลายลง ในขณะที่มีการคาดล่วงหน้าว่าจะมีการปฏิรูปในสหภาพโซเวียต และในบรรดารัฐบริวารในยุโรป ตะวันออก เมื่อกอร์บาชอฟ (Gorbachev) มีนโยบายเปเรสตรอยก้า (Perestroika) ก็มีการคาดการณ์ทั่วไปว่า การปฏิรูปจะเกิดขึ้นภายในกรอบของระบบสังคมนิยมและจะปล่อยให้ระเบียบแบบแผนระหว่างประเทศที่สองอภิมหาอำนาจครอบงำนั้นยังคงอยู่ ไม่มีการแตะต้องระเบียบแบบแผนนั้น ส่วนใหญ่ที่ไม่คาดการณ์มาก่อนก็คือ การรวมประเทศเยอรมนีและการสิ้นสุดสหภาพโซเวียต อันที่จริง เป็นเรื่องเชื่อกันทั่วไปว่า การปฏิรูปภายในบรรดารัฐในยุโรป ตะวันออกและในสหภาพโซเวียตจะทำให้มีการสถาปนาสัมพันธภาพเป็นปกติระหว่างสอง

กลุ่ม (กลุ่มคอมมิวนิสต์และกลุ่มโลกเสรี) เมื่อพิจารณาด้านเยอรมนี การสถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกตินี้ย่อมหมายความว่า การรวมประเทศจะขาดความเร่งร้อนรีบด่วน สิ่งที่มีให้เห็นล่วงหน้าคือ รูปแบบใหม่ของความรุนแรงภายในและความรุนแรงอันเกิดจากความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ปี 1989 และ 1991 เป็นความรุนแรงที่มีได้เกิดขึ้นเฉพาะในบรรดาระัฐที่แยกออกสหภาพโซเวียตและยูโกสลาเวียเท่านั้น หากแต่ยังเกิดความรุนแรงขึ้นในโลกมุสลิม และในภูมิภาคทะเลทรายซาฮารา (Subsahara) ความเปลี่ยนแปลงในระเบียบแบบแผนโลกได้หิบยกคำถามสำคัญขึ้นมาสำหรับความคิดทางประวัติศาสตร์และหลักปฏิบัติของประวัติศาสตร์ ทำให้การสืบถามทางประวัติศาสตร์ยากลำบากที่จะยึดถือแนวทางที่เคยยึดถือมาก่อน

ลัทธิประเพณีทางวัฒนธรรมยืนหยัดอย่างเหนียวแน่นและปรากฏมากยิ่งขึ้นทุกทีอย่างมีต้องสงสัยเลย ความคิดหลักของกระบวนการเจริญและทันสมัยที่เคยครอบงำความคิดของสังคมศาสตร์มามากในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 และต่อมาแสดงบทบาทสำคัญต่อนั้น ย่อมเป็นความคิดหลักที่ยากลำบากที่จะรวมขอมกับการฟื้นคืนชีพของลัทธินิยมตีความหมายทุกสิ่งทุกอย่างในพระคัมภีร์ไบเบิลตามตัวอักษรเป็นพื้นฐานของความเชื่อและศีลธรรมจรรยา (Fundamentalism) และรวมขอมกับลัทธินิยมลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ (Ethnic particularism) ได้ยาก การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ 70 ปี มิได้ขจัดลัทธิประเพณีโบราณของศาสนา ลัทธินิยมตีความหมายพระคัมภีร์เป็นพื้นฐานสำคัญ (Fundamentalism) ในรูปแบบมุสลิม โปรเตสแตนต์ ออโธดอกซ์ ฮิวและฮินดู ปรากฏเป็นปฏิกริยาต่อผลกระทบที่กระบวนการเจริญและทันสมัยมีต่อความเชื่อและขนบธรรมเนียมเก่าแก่ ข้อเท็จจริงเหล่านั้นดูเหมือนจะทำให้การนำแนวทางสู่การศึกษาแบบมานุษยวิทยามาใช้กับประวัติศาสตร์จะเป็นความเร่งร้อนรีบด่วนมากยิ่งขึ้น ในเวลาเดียวกัน ความล้มเหลวของบรรดาระบอบคอมมิวนิสต์ที่จะตามให้ทันความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในเศรษฐกิจทันสมัย ย่อมมีส่วนทำให้ระบอบต้องล่มจมอย่างมีต้องสงสัยเลย เริ่มต้นในทศวรรษที่ 1960 การปฏิวัติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแก่นเรื่องสำคัญในการถดถอยทฤษฎีในกลุ่มคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก การปฏิวัตินี้นำไปสู่เศรษฐกิจสารสนเทศภายหลังกระบวนการอุตสาหกรรม (Postindustrial information economy) ในตะวันตก การปฏิวัติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีล้มเหลวที่จะอุบัติขึ้นในกลุ่มรัฐคอมมิวนิสต์ สหภาพ

โซเวียตและบรรดารัฐบาลล่มจมลง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่สามารถที่จะเผชิญหน้ากับการท้าทายของสังคมที่กำลังพัฒนาให้ทันสมัย (Modernizing society) ทั้งนี้ คือเป็นเรื่องที่น่าจะขัดแย้งกันอยู่ในที่ เหตุการณ์ของปี 1989-1991 มิได้เป็นแต่เพียงทำให้ความคิดมาร์กซ์พื้นฐานไม่น่าเชื่อถือ และทำให้ทฤษฎีของลัทธิมาร์กซ์ที่ถือว่า การเปลี่ยนแปลงมีจุดหมายปลายทางแน่นอน (Marxist Teleology) นั้นกลายเป็นลัทธิที่ถูก “ทลายห่าง” ลงเท่านั้น หากแต่บรรดาเหตุการณ์ยังเอื้ออำนวยเหตุการณ์ของมันเป็นเองให้วิเคราะห์แบบลัทธิมาร์กซ์ด้วย ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์และเป็นลัทธิมาร์กซ์ในอุดมคติ (Utopian Marxism) ลัทธิมาร์กซ์ได้กลับกลายเป็นฝันเลวร้าย ถึงกระนั้น ถ้าใช้ความคิดหลักของคาร์ล มาร์กซ์ การล่มสลายของระบบโซเวียตแสดงให้เห็นการปฏิวัติกรรมวิธีการผลิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์ล้ำสมัยของการผลิต เป็นการปฏิวัติตามวิถีทางสำคัญ อุดมการณ์และระบอบเผด็จการมีส่วนทำให้ระบบเข้มงวด ไม่สามารถสนองตอบภาวะเหตุฉุกเฉินที่จะต้องเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ข้อสังเกตเหล่านั้นช่วยสนับสนุนให้นำแนวทางการศึกษาโครงสร้างและวัฒนธรรมมาใช้กับประวัติศาสตร์ของอดีตเมื่อเร็ว ๆ นี้ (the recent past) ข้อสังเกตเหล่านั้นก็หยิบยกคำถามเรื่องบทบาทของการเมืองขึ้นมา ซึ่งเป็นคำถามที่การศึกษาประวัติศาสตร์เมื่อเร็ว ๆ นี้ละเลย ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า บรรดานักคิด เช่น กอร์บาเชฟ และเยลต์ซิน (Yeltsin) ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนวิถีทางของเหตุการณ์ แม้ถึงขนาดถ้าพวกเขาได้กระทำไปภายใต้ขอบเขตจำกัดแน่นอนทางด้านโครงสร้างก็ตาม เหล่านี้ดูเหมือนจะเรียกหาการสืบถามทางประวัติศาสตร์ให้มีความลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น และให้มีวิธีการสืบถามกว้างขวาง

เป็นที่น่าประหลาดว่า หลายปีมาแล้ว การถกแถลงโต้แย้งและการพิมพ์ได้ดำเนินไปในลักษณะที่ทั้งสืบต่อเนื่องและแตกแยกออกจากกัน แก่นเรื่องที่เคยครอบงำทศวรรษที่ 1980 ยังคงเป็นที่สนใจต่อไปในปัจจุบัน มีความผิดหวังในประวัติศาสตร์ที่แต่งแบบยึดปริมาณเป็นหลัก (Quantitative history) ต่อไป ความสนใจในประวัติศาสตร์แบบมานุษยวิทยาแพร่หลาย

---

teleology อันทวิวิทยา : ทฤษฎีที่ถือว่า ความเปลี่ยนแปลงสิ่งทั้งปวงมีจุดหมายปลายทางที่แน่นอนอยู่ จุดหมายปลายทางนี้เป็นตัวกำหนดความเป็นไปของสิ่งแต่ละสิ่ง จึงเท่ากับว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นอธิบายโดยการอ้างถึงอนาคต ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “teleology.”

เฟื่องฟูมาก ดังจะเห็นได้จากการออกวารสารภาษาเยอรมันคือ วารสาร **Historische Anthropologie** ใน ค.ศ. 1993 วารสารภาษาอิตาลีคือ **Quaderni Storici** เป็นวารสารที่บุกเบิกการศึกษาแนว ทางนั้น วารสารรัสเซีย **Odysseus** สะท้อนความสนใจทำนองเดียวกัน โครงการของการ ประชุมประจำปีของสมาคมประวัติศาสตร์อเมริกาและสารบัณของบรรดวารสารในสหรัฐ อเมริกา ได้แสดงให้เห็นความหลงใหลกับแก่นเรื่อง “ชนชั้น” เพศและการจัดแบ่งชาติพันธุ์ วรรณศาสตร์อื่นให้เห็นแรงกดดันเมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็นแรงกดดันทางสังคมและการเมืองในสหรัฐ อเมริกาและที่อื่น ๆ อย่างไรก็ตาม มีการล่าถอยเห็นชัดในการศึกษาประวัติศาสตร์ จากความ นิยมวัฒนธรรมของทศวรรษที่ 1980 ไปสู่ความสนใจใหม่ในโลกทันสมัยที่เป็นโลกร่วมสมัย ออกห่างจากความสนใจอันดับแรกในโลกต้นยุคใหม่และโลกยุโรปในยุคกลาง ซึ่งเคยเป็น เรื่องใหญ่ของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่

การเปลี่ยนแปลงใหม่ของวารสาร **Annales** โดยการแจ้งแถลงไขออกเป็นเรื่องชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ความรู้สึกในทศวรรษที่ 1990 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1994 วารสารตัดชื่อรองของมันออกคือ **Economics, Sociétés, Civilisations**, ที่วารสารเคยใช้ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ และใช้คำ **Histoire, Sciences Sociales**. แทน การเปลี่ยนชื่อเป็นผล มาจากการถกแถลงเข้มข้นในหมู่บรรณาธิการตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 ดังสะท้อนในบท บรรณาธิการแถลง (An editorial) ในฉบับเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 ที่ประกาศ ความเปลี่ยนแปลง บทบรรณาธิการที่สำคัญของปี 1988 ได้แนะนำมาแล้วว่า ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤติอันลึกกล้า อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงชี้ให้เห็นความรู้สึกที่ว่า สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมได้เปลี่ยนแปลงโดยพื้นฐานไป แล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ ชื่อรอง **Economies, Societes, Civilisations** ได้ลบล้างการเมืองซึ่งเป็นเคย เป็นที่สนใจอันดับแรกของประวัติศาสตร์ออกไปอย่างมีสติรู้คิด และได้ลบบทบาทของเรื่อง บรรยาย (Narratives) ลง บัดนี้ เมื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงในเวลาสำคัญเมื่อสิ้นทศวรรษที่ 1980 การเมืองถูกค้นพบใหม่พร้อมกับบทบาทของบรรดาบุคคลสำคัญ ชื่อใหม่ของวารสาร แสดงความตั้งใจที่จะรวมเอาการเมืองเข้าไปใหม่อีกครั้ง และในแวดวงการเมือง ความคิดและ บุคคลทั้งหลายแสดงบทบาทสำคัญอีก ดังที่ฟรองซัวส์ ฟูเรต์ได้ชี้ให้เห็นเมื่อประเมินการ ปฏิวัติฝรั่งเศสใหม่ วารสาร **Annales** เลือกชื่อวารสารใหม่โดยมิได้ตั้งใจเสียทีเดียวที่จะแยก

สังคมและวัฒนธรรมออกไปมิให้ประวัติศาสตร์พิจารณา หากแต่ปรารถนามากกว่านั้นที่จะให้มีปริบท (ท้องเรื่อง) การเมืองใหม่ในประวัติศาสตร์ที่มีเหตุการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้น บัดนี้พวกเขา (วารสาร) ปรารถนาที่จะสนใจพิจารณาปัญหาวันนี้ ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างประวัติศาสตร์กับสังคมศาสตร์ต้องคงอยู่ แต่เศรษฐกิจ สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ต้องตั้งมั่นฐานะใหม่หลังจากที่ได้สูญเสียมันไปในวารสาร *Annales* ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่บัดนี้มิได้หมายความว่า เป็นการหวนกลับไปสู่ประวัติศาสตร์การทูตของสมัยเก่า หรือหวนคืนสู่เศรษฐศาสตร์ โดยทำงานกับแม่บทนามธรรมซึ่งถูกจัดแยกต่างหากจากปริบท (ท้องเรื่อง) ของการเมืองและสังคม บรรดาวารสาร *Annales* ในทศวรรษที่ 1990 สะท้อนการริเริ่มต้นเช่นนั้น ปัญหาโลกร่วมสมัยซึ่งเคยแสดงบทบาทสำคัญในวารสารของทศวรรษที่ 1930 ก็ปรากฏ “โพล์พื้นที่ผิว” ขึ้นมาใหม่ เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการจัดการกับประเด็นร่วมสมัยต่าง ๆ อันหลากหลาย เช่น การเปิดเผยเอกสารจดหมายเหตุรัสเซีย การจัดตั้งของผู้ใช้แรงงานในญี่ปุ่น การเผชิญหน้ากับอดีตของวีซี (Vichy, นครหลวงฝรั่งเศสในเขตที่มีได้ถูกเยอรมนียึดครอง ระหว่าง ค.ศ. 1940-44) กระบวนการพัฒนาให้เจริญและทันสมัยของบรรดาสังคมเก่า การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของลัทธิทุนนิยมแบบอเมริกา การเมืองและโรคเอดส์ในซาอีร์ (Zaire) ความรุนแรงของเหตุศาสนาในอินเดียและแอลจีเรียปัจจุบัน หัวข้อแบบเก่ากำลังหวนกลับไปสู่สมัยต้นยุคใหม่และยุคกลาง เช่น กระบวนการรวมอำนาจรัฐในบรรดาสังคมของเอเชียและยุโรป การเข้าวังสังคมในชุมชนเมืองในยุคกลาง การพัฒนาเครือข่ายสินเชื่อ การเงิน และการบัญชีในเศรษฐกิจพาณิชย์กรรม “ความเจ็บไข้ได้ป่วย ศรัทธาและภาพความนึกคิด” ในยุคกลาง ยูโทเปีย (Utopia) ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 ของนครไบแซนติอุม (Bizantium) และชีวิตชุมชนยิวระหว่างศตวรรษที่ 17 ถึงที่ 20 เป็นต้น

การหวนคืนสู่การเมืองและสังคมศาสตร์ดังที่ปรากฏในวารสาร *Annales* และวารสารอื่น มิได้แสดงว่าเป็นการปฏิเสธ ไม่ยอมรับความสนใจเก่าและเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หากแต่เป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาประวัติศาสตร์มากกว่า แง่มุมสำคัญของการวิพากษ์วิจารณ์

เหตุผลทางประวัติศาสตร์ตามแบบคตินิยมลัทธิไม่นิยมความทันสมัยก็ยังคงมีอยู่ ความศรัทธาในเรื่องบรรยายยิ่งใหญ่ (Grand narratives) มุ่งหมายไปที่กระบวนการเจริญและทันสมัยของโลกตะวันตก โดยถือว่าเป็นกระบวนการท้ายสุดรวบยอดกระบวนการประวัติศาสตร์ที่

สอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน ความศรัทธาเช่นนั้นได้สูญสิ้นไปอย่างสุดที่จะไถ่ถอนได้ ใน ค.ศ. 1995 มีการพิมพ์หนังสือประวัติของวารสาร *Annales* หนังสือนี้พยายามประเมินสถานภาพของการศึกษาประวัติศาสตร์ปัจจุบันใหม่อีกครั้ง ผู้แต่งคือ ฌาคส์ เรอเวล (Jacques Revel) เคยเป็นบรรณาธิการวารสารนั้นยาวนานและตั้งแต่ ค.ศ. 1995 เป็นผู้อำนวยการสถาบันการศึกษาสังคมศาสตร์ชั้นสูง (Ecoles des Hautes Etudes en Sciences Sociales) เขาเอง เมื่อคิดใคร่ครวญเรื่องประวัติศาสตร์วารสาร *Annales* เขาได้เขียนว่า ทรศนะการมองประวัติศาสตร์เป็นประวัติศาสตร์ “รวมยอดเบ็ดเสร็จ” (“Total”) หรือประวัติศาสตร์โลกทั้งโลก (“Global”) ที่บรรดานักประวัติศาสตร์ผู้เขียนบทความให้วารสาร *Annales* ยึดถือมาสามทศวรรษนั้น ได้กลายเป็นทรศนะที่ถูกปล่อยวางแล้ว แต่ประวัติศาสตร์ก็มิได้ถูกลดทอนลงเป็นสิ่งที่มียู่เป็นอยู่มากมายซับซ้อนอย่างไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังที่ได้เห็นแล้วว่า แม้นักประวัติศาสตร์จุลภาคในอิตาลีและเยอรมนีจะมุ่งเจาะจงเรื่องท้องถิ่น ก็ไม่เคยคลาดสายตาไปจากท้องถิ่นหรือบริบททางประวัติศาสตร์และการเมืองที่กว้างขวางกว่านั้น อันที่จริงแล้ว พวกเขาเชื่อว่า การมุ่งเจาะจงเรื่องท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากเรื่อง “ปกติ” (“normal”) เสมอ ทำให้เป็นไปได้ที่จะทดลองบทสรุปทั่วไป (Generalizations) แมื่บรรดานักประวัติศาสตร์จุลภาคจะพยายามอย่างหนักแน่นเพียงใด ยากลำบากเพียงใดที่จะทำลายความคิดหลักว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโลกทันสมัย ซึ่งเป็นความคิดแบบมาร์กซ์ เวเบอร์ หรือรอสตอฟ (Rostow) พวกเขาก็ไม่สามารถหนีพ้นความคิดเรื่องกระบวนการเจริญและทันสมัย ซึ่งบัดนี้เห็นกันว่าเป็นพลังทำลายที่รุกรานขนาดจิ๋ว (Microscale) ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยแท้จริงแล้ว แก่นเรื่องหลักของการศึกษาประวัติศาสตร์จุลภาคคือ ผลกระทบของรัฐ เศรษฐกิจและศาสนจักรต่อชนบทในยุคที่เริ่มกระบวนการเจริญและทันสมัย

ท้ายสุด ลัทธิไม่นิยมความทันสมัยได้หยิบยกคำถามสำคัญเกี่ยวกับความรู้ เป็นคำถามที่ทำหายความเป็นไปได้ของความรู้ที่เกิดจากเหตุผลหรือประสบการณ์ (Objective knowledge)

---

objective knowledge คือ “ความรู้เชิงประวิสัย, ความรู้เชิงวัตถุวิสัย : ความรู้ที่เกิดจากเหตุผลหรือประสบการณ์ที่สามารถอธิบายหรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างที่ตนรู้ เช่น หนังสือเล่มนี้มี 200 หน้า” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้คำ “objective knowledge.”

ไม่เพียงแต่มีการตั้งคำถามว่า ประวัติศาสตร์มีความสอดคล้องไม่ขัดแย้งกันจริงหรือ หากแต่ยังมีการถามด้วยว่า ผู้แต่งและตัวบทเนื้อเรื่องมีความสอดคล้องไม่ขัดแย้งหรือ มีการปฏิเสธการรับรู้ความรู้ประวัติศาสตร์โดยประสาทสัมผัสและโดยทางใจโดยตรง (Immediacy of historical knowledge) อย่างไรก็ตาม นี่ก็มีใช้เรื่องใหม่ หากแต่เป็นเรื่องย้อนกลับไปสู่อดีตอย่างน้อยที่สุดก็ถึงสมัยคันท์ ความคิดของเฮย์เคน ไรต์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เขายืนยันว่า ประวัติศาสตร์ย่อมถือเอารูปแบบบรรยายความ (A narrative form) จึงมีคุณสมบัติของตัวบทเนื้อเรื่องแบบวรรณกรรม (Literary text) แต่บทสรุปของเขาไม่เป็นที่ยอมรับ เขาสรุปว่า ประวัติศาสตร์ก็เฉกเช่นวรรณคดี จึงจำเป็นต้องมี “การปฏิบัติการสร้างบันเทิงคดี” (“fiction-making operation”) ใน ค.ศ. 1933 โรเจอร์ ชาร์เทียร์ (Roger Chartier) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ถ้าแม้แต่นักประวัติศาสตร์แต่งประวัติศาสตร์ตามครรลองของวรรณกรรม เขาไม่ได้ผลิต วรรณคดี” งานของเขาขึ้นอยู่กับการวิจัยเอกสารจดหมายเหตุ (Archival research) และขณะที่หลักฐานทั้งหลายของเขาไม่เสนอตัวออกมาในรูปแบบที่ไม่มีความหมายกำกวม ถึงอย่างนั้น หลักฐานเหล่านั้นก็ยังคงขึ้นต่อเกณฑ์หรือหลักการประเมินค่าความน่าเชื่อถือ (Criteria of reliability) นักประวัติศาสตร์ย่อมคาดได้เสมอที่จะพบการปลอมแปลงเอกสารค์ปั้นแต่งเรื่อง (Forgery) และการปลอมทำเทียม (Falsification) นักประวัติศาสตร์จึงดำเนินการด้วยความคิดเข้าใจในเรื่องความจริง แม้ไม่สำเร็จสมบูรณ์ก็ตาม

บรรดาความคิดเหล่านั้นมิได้ชี้ไปสู่ความคิดใหม่ที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่ามีประสิทธิผลในการอธิบายกระบวนการพลังซับซ้อน ความคิด หรือกระบวนการทัศน์ (Paradigm) หากแต่ความคิดเหล่านั้นชี้ไปสู่ความนิยมที่จะมีความคิดมากมายหลายแบบ (Pluralism) ประวัติศาสตร์สูญหายไป (Loss of history) อย่างปรากฏเห็นชัดเจนตั้งข้อสังเกตกันแพร่หลายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่การสูญหายมิได้เป็นลักษณะของอารมณ์ความรู้สึก (Mood) ปัจจุบัน ในเยอรมนีมีความรู้สึกถึงการสูญเสียนั้น และถือว่าเป็นการสูญหายอันสืบเนื่องมาจากการที่ทำให้ลัทธิ

“immediate knowledge ความรู้โดยตรง : ความรู้ที่มนุษย์ได้รับโดยตรงโดยอาศัยสัมผัสทั้ง 6 คือ ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้รส ได้สัมผัส และรับรู้ทางใจโดยตรง โดยไม่ผ่านการอนุมาน (inference)” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “immediate knowledge.”

ประเพณีไม่เป็นที่เชื่อถือ ที่อื่นเล่า การสูญหายของประวัติศาสตร์เกิดจากความเชื่อว่า โลกทันสมัยได้ร่ำรวยวัฒนธรรมให้ค่านิยมเก่าแก่และรูปแบบเก่าของชุมชนสิ้นสุดลง ในต้นทศวรรษที่ 1970 มีการศึกษาสังคมศาสตร์แทนประวัติศาสตร์ชั่วคราวในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี ตะวันตกและที่อื่น ๆ แต่แน่นอน ยกเว้นฝรั่งเศสหรือโปแลนด์ และอย่างน้อยที่สุด ในโลกของผู้คนที่พูดภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์เข้าแทนที่ยืนของประวัติศาสตร์อยู่บ่อยครั้ง แต่แนวโน้มนี้ได้พลิกกลับในทศวรรษที่ 1980 ประวัติศาสตร์เสนอวิชาการศึกษาหลากหลายมากกว่าเดิม ตามมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการศึกษาเรื่องเพศ (Gender) และกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่มีใช้แบบตะวันตก วารสารประวัติศาสตร์ หนังสือประวัติศาสตร์ และรายการประวัติศาสตร์ตามโทรทัศน์แพร่หลาย การเฉลิมฉลองวันครบรอบปีที่ 50 ของการปลดปล่อยค่ายกักกันและการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเครื่องชี้ว่า มีความสนใจในประวัติศาสตร์มาก ดังนั้น ปรากฏว่า ความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงทันทีในยุโรปตั้งแต่ ค.ศ. 1989 ได้เสริมพลังความสนใจในอดีต มากกว่าจะทำให้พลังความสนใจในอดีตอ่อนลง

ข้อสังเกต : บทสรุป

1. “การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์” ?

เมื่อไม่กี่ปีมานี้ [ต้นทศวรรษที่ 1990] มีการแสดงออกความคิดเห็นว่า เรากำลังอยู่ในยุคหลังประวัติศาสตร์ (A posthistorical age) ประวัติศาสตร์ที่เราเคยรู้จักมาถึงจุดจบแล้ว นี่มิได้หมายความว่ากาลเวลาหยุดนิ่ง หากแต่หมายความว่า มีความเป็นไปได้อีกต่อไปแล้วที่จะมีเรื่องบรรยายขนาดใหญ่ (A grand narrative) ที่ให้ประวัติศาสตร์มีความสอดคล้องไม่ขัดแย้งกันและมีความหมาย มีการตั้งคำถามสงสัยความคิดหลักของศาสนาจุดาห์และศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นความคิดหลักตั้งแต่ยุคโบราณสมัยพระคัมภีร์ไบเบิล ความคิดหลักเก่าแก่นั้นคือ ประวัติศาสตร์มีจุดประสงค์และทิศทางที่เหนือวิสัยโลก (Transmundane purpose and direction) สมัยประเทืองปัญญาได้ทำให้ความคิดหลักศรัทธานั้นเป็นความคิดของทางโลก และจัดวางเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่แสดงหลักนิยมเรื่องความตาย การฟื้นคืนชีพ การพิพากษา การเป็นอมตะ เป็นต้น (Eschaton of history) นั้นเข้าไปอยู่ในกระบวนการของประวัติศาสตร์มนุษย์ ประวัติศาสตร์เฉลิมฉลองอารยธรรมตะวันตกทันสมัยว่าเป็นจุดสูงและใกล้ที่จะทำให้มีระเบียบสังคมอันพึงปรารถนา เป็นสังคมที่เสรีภาพของมนุษย์และวัฒนธรรมจะได้รับการค้าประกัน เมื่อเร็ว ๆ นี้ ฟรานซิส ฟูกูยามาได้กล่าวซ้ำย้ำความเชื่อที่เต็มไปด้วยการมองโลกในแง่ดีเช่นนั้น

คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นจุดสูงสุดแห่งความมั่นใจในการถืออุปประโยชน์ของพัฒนาการแห่งประวัติศาสตร์ แต่ในขณะเดียวกัน คริสต์ศตวรรษที่ 19 ก็แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของความรู้สึก ๆ ที่ไม่แน่ใจคุณภาพของวัฒนธรรมทันสมัย ข้อวิจารณ์ในระยะแรกมาจากผู้ไม่สบายใจนักเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่อง เหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific rationality) ความเจริญทางด้านเทคนิคและสิทธิมนุษยชน อารยธรรมของศตวรรษที่ 19 เชิดชูความคิดเหล่านั้นว่ามีค่าสูงยิ่ง ข้อวิจารณ์ยังรวมเอากลุ่มบุคคลนักคิดที่โหยหาโลกยุคก่อนทันสมัยก่อนอุตสาหกรรม และกลุ่มคนบางคนที่ต้องการไปเลยขึ้นไปอีก ข้อวิจารณ์ทำนองนั้นต่อต้านระบอบประชาธิปไตย เป็นปฏิปักษ์ต่อทรรศนะที่มองโลกแห่งสมัยประเทืองปัญญา เป็นโลกที่สมัยประเทืองปัญญาจะทำให้มนุษย์ชายหญิงเป็นไทจากผลร้ายแรงมาช้านานของการสยบ